Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШИНАРА, 20 ДЕКАБРЬ, 1977 шу. ● № 151 (5818). ● Мах 2 кеп.

ПАРТЕ ПЛАНАШ—ХАЛКЪА ПЛАНАШ

ЙИССАЗЛАГIА ХЕРЖАЧА СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ВОРХIЛАГIА СЕССИ

МОСКВА. (ТАСС). Йиссазлагӏа хержача СССР Лакхехьарча Совета бархIлагIча сессе болх чакхбоала ди дар 16 декабрь. Палатий шо-шоай къаьстта хиннача заседанешка чакхдаьннад 1978 шера СССР экономически, социально дегIайоалаяра СССР Паччахьалкхен плана а Паччахьалкхен бюджета а, 1976 шерара СССР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъяра хьакъехьара гIулакхаш дувцилга.

Депутаташа белгалдоахар, мехка план а бюджет а КПСС XXV съезда соцамашца нийса йоагIаши пятилетка хьалхарча шин шера итогаш а цуп экономически кертерча декхара — адамий хьал-торон боарам кхы дIахо а лакхбара — лехамаш а хьисапе эцаши оттаяь-кийчъяь хилар.

Сессе трибунера дийкар халкъа хьал-торон хьакъехьа, аламий машара, ираза хьакъехьа хадданза йоакхо ярах КПСС Центральни Комитетан новкъост Л. И. Брежневнеи баркал оала дешаш.

Оратораша белгалдоахар, СССР Лакхехьарча Совета бархIлагIа сесси исторически докхийча гIулакхех йиззa йолча хана гулъяь хилар. Политически къахьегамеи хьинар цIаккха а ца айденнача тайпара чIоагIа айденнача хьалашка белгаллаьккхар Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизар вай паччахьалкхен керда Конституци тIаэцар а.

ХIанз социалистически яхье дакъа лоацаш ва, хоам бир сессе ВЦСПС Председатела депутата **А. И. Шибаева**, 110 миллион совгIа саг. Деза ди тIакховчаш 2 шера а кхы совгIа а планаш кхоачашйир 150 эзар совгIча цехий, участкай, сменай, бригадай коллективаша, пхи эзар гаргтача предприятеша, 7,5 миллион совгIча къахьегамхоша.

Царна юкъе ба 300 эзар гаргга ленинградски болхлой. Къахьегача Ленинграда викало — «Большевичка» яхача объединене швеяс-мотористкас депутата **З. П. Самолетовас** дийцар ленинградски предприятешка «ХIаране балха дикал лакха йолаш къахьегаргара — коллектива къахьегама лакхача эффективностага» яхача девизагIа дIайолаяь социалистически яхь денгара ди массаза доал шерагIа яржаш хиларах.

ХIанз, хьакхайкадир депутата, мохк экономически социальнои дегIабоалабара торонаш ювцача хана, кердача низаца холу: Сийлахь-боккхача Советски мехка вахаш, къахьегаш хиларал, сийрда кхоане шийн кулгашца хьакхолларал доккхагIа ираз дац балха сага.

Промышленни ларда тIа оттадеш да юрта боахама керттера доакъош, йоакхо ю из хадданза дегIакхувлара, аьлар ше сессе къамаьл деш Молдавски ССР Чадыр-Лунгски района колхозий Совета юрта боахама механизации электрификации яра вIашагIкхийттача комплексни механизаце бригада бригадира депутата **С. М. Пармакле.** Лаьттанцарен хьайбашкарен йоалача продукце дикка доккха дакъа вIашагIтехача производствашца лу. Механизировании балхий 75 процент кхоачашъю юрта боахама производствана механизации электрификация яра йолча колхозий юкъарча объединенеша.

Из бахьан долаш хIанзарча, наггахьа мара ца нийслуча тайпара чолханеча шера климатически хьалашка хIара гектара тIара 39,3 центнер гуйран кIа чуденад республике.

Сомий бешамаш лелаераша хIара гектара тIара 110 центнер сом а гулбаь ,из паччахьалкхенга бохкара тIанийцача декхарел 137 эзар тонн дукхагIа бехкаб сом. Из деррига а вIаштIехьдаьннад сомий бешамаш лелаяра балхашта интенсификаци яра шерра программа кхоачашъяр, агропромышленни хьисапе бешамаш лелаяра йоккхий объединенеш яхкар бахьан долаш.

Промышленни, юрта боахама предприятей коллективашца цхьана пхе шера заданеш толамца кхоачашъяра юкъе доккха дакъа лаьцад советски Iилмахоша. Iилма-технически чоалхане гIулакхаш кхоачаиде торо хулийтача боарамга кхаьчад вай Iилма. Цунах лаьца дийцар сессе СССР Iилмай Академе П. Н. Лебедева цIерагIча физически института директора депутата **Н. Г. Басова**.

Цо белгалдаьккхар, производствацара Iилман бувзам тIатIа чIоагIлуш хилар. Пятилетка хьайоалаелча дена Москвам Iилман, проектно-конструкторски организацеша кхоачашъяй 50 эзар совгIа разработка, шоаех хила тарлуш бола пайда массехк миллиард сом а болаш. ВIашагIъеллай керда техника кхоллара ханаш дукха лоаиъе торо хулийташ йола Iилма-производственни 28 объединени.

* * *

Къамаьлаш мел даьраша хьакхайкадора дукха безача Даймехка низ кхы дIахо а чIоагIбара планаш кхоачашъе лаьрхIа советски нах хилар.

Делкъел тIехьагIа кхо сахьат даьлча Кремлевски Йоккхача двореце дIайолаелар Союза Советеи Къамий Советеи цхьана йола заседани.

Депутаташа а хьаьшаша а дIаьхдаь тIоараш а тохаш тIанийцар новкъостий **Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, Ф. Д. Кулаков, Д. А. Кунаев, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Г. В. Романов, М. А. Суслов, Д. Ф. Устинов, В. В. Щербицкий, Г. А. Алиев, П. Н. Демичев, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, Ш. Р. Рашидов, М. С. Соломенцев, К. У. Черненко, И. В. Капитонов, В. И. Долгих, Я. П. Рябов.**

1978 шера СССР экономически, социально дегIайоалаяра Паччахьалкхен плана хьакъехьа бухсоицаш дош оалаш къамаьл дир СССР Министрий Совета Председатела заместитела, СССР Госплана председатела депутата **Н. К. Байбакова.**

СССР Лакхехьарча Совета къаьст-къаьстача палаташка депутаташа кулгаш айдарца цхьабарт болаш тIанийцар 1978 шера СССР экономически, социально дегIайоалаяра паччахьалкхен плана хьакъехьара Закон.

Ден повестка кхоалагIча деша — 1978 шерарча СССР Паччахьалкхен бюджета а 1976 шерара СССР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъяра а — хьакъехьа бухсоицаш къамаьл дир СССР финансай министра депутата **В. Ф. Гарбузова.**

Цхьа барт болаш тIанийцар 1978 шерарча СССР Паччахьалкхен бюджета хьакъехьара Закон. Массаза а болх беча комиссеша нийсдаьраш юкъе а хьош бюджет чIоагIийр доходашта 246.365.450 эзар сом а расходашта 246.134.956 эзар сом а долаш, доходаш расходел 230.500 эзар сом тIех а долаш. Иштта тIанийцар 1976 шерара СССР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъяра хьакъехьара соцам а.

Ден повестка тIехьарча дешах лаьца — СССР Лакхехьара суд харжара хьакъехьа — къамаьл дир КПСС ЦК Политбюро членалла кандидата, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела хьалхарча заместитела депутата **В. В. Кузнецова.**

Депутаташ СССР Лакхехьара суд хержар. Цун председателла хержар **Л. Н. Смирнов.**

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чIоагIдара хьакъехьа доклад йир СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретара депутата **М. П. Георгадзес.**

СССР Лакхехьарча Совето Указаш чIоагIдир, доагIаш дола законаш а соцамаш а тIанийцар.

Цу тIехь йиссазлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета бархIлагIча сессе ший болх чакхбалийтар.

(ТАСС).

ТХА КОЛЛЕКТИВО ДИКА КЪАХЬЕГ

ИттлагIча пятилетка шин шера план ханал хьалха кхоачашъе аьнна дош деннад тха завода коллективо.

Итт бетта программа оаха 20 октябре кхоачашъяьй, хIаьта продукци маьхалъяккхара ноябрь бетта план — 27-ча ноябре. Денгара ди массаза доал шерагIа яржаш латт бригадашта юкъе социалистически яхь. Шера план 25 декабрь тIакхоачаш кхоачашъе лерхI оаха, хIаьта шу чакхдоалаш 25 эзар сома планал совгIа маькха-булочни изделеш арахецаргья заводо.

ДикагIчарех лоархIаш я Хамчиева Радимхана кулгалду бригада. Хамчиева Радимхан завода къонагIболча болхлоех я. Дика къахьег цун бригада массайолча участкашка. Бригада хIара член шишша, кхоккха смежни говзал йолаш ва.

Хамчиевай бригадал тIехьаюсаш яц дукха ха йоаццаш вIашагIъелла завода комсорга Цечоева Розас кулгалду комсомольско-кагирхой бригада а. Цу бригада хIара денна сменни заданеш кхоачаши тIехкхоачаши ю. Къоначарна дика хьокхам лу завода ветеранаша Салимшанова Фаяс, Торшхоев Бахьаудина, Аушев Иналкъас, Давыдова Маяс, иштта кхыбараша.

Салимшанова Фая завод Iойиллача денз укхаза болх беш я. Дуккхача къоначар баркал йоах цунна, цо шоашта еикача опытах, хьаькъалах.

ХIанз шовзткъа шу даьннад Давыдова Мая Григорьевнай, хIаьта маькх еча заводе цо болх бу шийн барайтта шу даьлча денз. Бакъда, шийн болх-м цо дIаболабаьб геттара зIамига йолаш Казахски ССР зIамигача пекарне. Керда йиллача маькх еча заводе балха еча юхьанца халонаш нийслора Маяйна, производства технологии керда оборудовании караерзае езар. Из деррига а цунна карагIдаьлар. Кхыметтел кхыбараштa хьеха а йолаелар. ХIанз цо шийн бетта норма массаза а 105 процент кхоачашъю.

Оборудованега ца соцаш болх байтара шоай низ ца кхобеш къахьег слесарий бригадаи цун кулгалхочо Джандигов Васамбикен.

Тха завода коллективо сийлена дIахьу къахьегама вахта.

А. ОЛИГОВ,
Назрановски маькх еча завода воккхагIвола инженер.

ГРАФИК ТIЕХКХОАЧАШЪЕШ

Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара сийна вай мехка яьржа хиннача яхьа юкъе а баха, дика чакхдоаккхаш латт иттлагIча пятилетка шоллагIа шу Шалински района «Предгорный» совхоза кхаш леладераша Иштта, план 21 центнер йолаш 400 гектарах хIаранена тIара 31 центнер гурахьа дIадийна ялат чудера цар. хIаьта хьажкIаш план 30 йолаш — 35 центнер. Цу гIулакхо торо хилийтар, тIайннача социалистически декхарел совгIа 503 тонн а йолаш, паччахьалкхенна 1853 тонн ялат дIадала.

Из толам боаккхаш доккха дакъа лаьцар лакха хьувкъам кхебара говзанчаша механизатораша Къахьегама ЦIеча Байракха, «Знак Почета» ордений кавалеро Мусалаев Алхазура, Дакаев Алхазура, Витерханов Султана, Абдулкадыров Увайса, Къахьегама Цlеча Байракха ордена кавалеро Исмаилов Мовлде, дуккхача кхычар.

ТIадоагIача шера кхы а дикагIа хьувкъам кхебе дага ба совхоза механизатораш. Из гIулакх тийша да техника бIаьстан балхаш де шийн ханнахьа кийча хиларах.

— Болх дика вIаштIехьбаьккха дIадоладаьд тха боахаме техника тоаелга, — йоах совхоза керттерча инженера Хамхоев Султана. — Шелковчаний патриотически болам къоабалбеш хьал а лаьца, шерра яьржай хIанз механизатораштa техника шийн ханнахьеи тешамеи тоаяр духьа социалистически яхь. Цар дош деннад гурахьеи Iайи графикагIа тоае еза техника 23 феврале тоаяь якка.

Дега тоам беш да цу совхоза техника тоаераш шоай деша дай хилар. Иштта, укх шера йиълагIча квартала план 9 йолаш, хIанзле 12 трактор тоаяьй цар. Цул совгIа укх деношка тоаяь яргья кхы а кхоъ.

Къаьстта дика къахьег сварщика Лорсанов Зайнде, слесара Таказаев Зиге, трактористаша Абдулкадыров Увайса, Рахимов Мохьмада, Шабаев Хьозас, Эльмурзаев Абус.

Сеялкаш, культиватораш, кхыйола тIехьатосса инвентарь тоа я яь, мукхъювргйоацаш даьтта а хьекха ГОСТ-а бокъонаша дIадеххача тейпара кийчон мугIаре дIаоттаяьй.

ТIадоагIача шера хьалхарча квартале 6 трактор тоае езаш ба совхоза мехмастерске болхлой, механизатораш. Уж а, хIаьта комбайнаш йоацаш, кхыйола техника а 23 февраль тIакхачалехьа тоаяь йоаккхаргхиларах шек бац совхоза кулгалхой.

А. БАРЗАНУКАЕВ.

«Салют-6» дIахо никъ беш я

НИКЪ БАРА УПРАВЛЕНИ Ю ЦЕНТР. 17 декабрь. (ТАСС). Лаьттан юхерча космически ара Романенко Юреи Гречко Георгеи болх бу хьалхара кIира чакхдаьннад. «Салют-6» яхача орбитальни станце керттерча бортовой системаштеи Iилма аппаратура даькъаи расконсерваци чакхъяьккхай.

АргIан балха ди долаш экипажо контрольни тохкамаш дир къаьст-къаьстача бортовой системашта, прибораштa, Iилма аппаратура пульташтa.

Iуйрийнара цхьа сеанс йолаш космонавташа дехарца станце борта тIа хоам бир вай мехкарен доазол дехьарен тIеххьара керда хIамаш дувцаш.

Медицински тIахьожама даннегIа космонавтий могашал дика я. Командира пульс 65, бортинженера — 60 минута пха беталуш я. Артериальни давлени 130/70 хьалхарчун, 125/65 шоллагIчун миллиметр ртутни столба я.

Орбитальни станци никъ беш йолча хана Советски Союза территоре тIара радиоца ца гуча зоне из йолаш экипажацара бувзам «Космонавт Владислав Волкови», «Космонавт Юрий Гагарини» яхача Атлантически океана акваторе долча кемаша, «Космонавт Владимир Комаров» яхача Средиземни форда тIа долча кемаца, «Молния» яхача бувзама спутникаца лоаттабаьб.

«Салют-6» яхача станце бортовой системаш лерттIа болх беш, чакхдаха лерхIача балхий программа толаме кхоачашъеш я.

Нн. Л. П. БЕЛОГЛАЗОВАНА, Л. Л. НИДЕЛЬКОВАНА, Г. В. БАРТАШУКА, В. И. БЕСПАЛОВНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума УКАЗ

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизар Грозне дездара кийчо еш яь мероприятеш толаме чакхъяхарах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Белоглазова Лилия Петровнана — КПСС Грозненски горкома секретара.

Иделькова Любовь Леонидовнана — парте Старопромысловски райкома отдела заведующена.

Барташук Генрих Владимировича — эскаре гIулакх дечоа.

Беспалов Вадим Ивановича — телевидени Грозненски студе звукорежиссера.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

г. Грозный.
1977 шу, 14 декабрь.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МЕХКДАЬТТАИ МЕХКДАЬТТА ХИМИЧЕСКИ ПРОМЫШЛЕННОСТА ЗАСЛУЖЕННИ ДЕЯТЕЛЬ ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума УКАЗ

Республика мехкдаьтта промышленность дегIайоалаеча доккхий гIулакхаш карагIдувларахи общественни балха юкъе хьинаре дакъа лацарахи Нохч-ГIалгIай АССР мехкдаьттаи мехкдаьтта химически промышленноста заслуженни деятель яха сийлен цIи лойла:

Александрова Раиса Петровнана — Грозненски мехкдаьтта Iилма-тохкама института йоккхагIйолча Iилман болхлочоа.

Лежнева Валентина Андреевнана — «Грозгипронефтехим» института технологически отдела начальника.

Хачатуров Рафаэль Минасовича — «Грознефть» производственни объедилене керттерча инженера, генеральни директора заместитела.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

г. Грозный.
1977 шу, 14 декабрь.

Нов. А. Ж. ТАТАЕВНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума УКАЗ

Республике социалистически законность чIоагIъеча хьинаре дакъа лацарахи шийн болх цIена кхоачашбарахи Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Татаев Айса Жунитовича — г. Грозненча Октябрьски района прокуратура следователа.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

г. Грозный.
1977 шу, 14 декабрь.

КХОАНЕН УЙЛА—ТАХАН

РЕПОРТАЖ

Укх кварталагIеи хьахулча шера цхьоалагIча кварталагIеи тоае езаш 50 трактор я «40 лет Октября» яхача совхозе. Цул совгIа аькхи, кхашкара балхаш лаьгIденнача хана, тоае езаш бархI кхы ч. БIаьстан балхашка техника кийчъелга миштa лел хьажа дахадар тхо 17 декабре.

Къайла ца дихьача, шоатта ди хиларах, балха наггахьа саг мара хургвац, аьнна хеташ а дар, дIадолхаш. Бакъда, тхона меттар бакъ хиланзар, механически мастерске, техника тоаеча коа шийн аргIагIа сихбаь дIахьош бар болх.

— Из да тха ремонтникийн механизаторийн коллективо селхан шийн болх чакхбаьккхача СССР Лакхехьарча Совета VIII-ча сессе а цул хьалха хиннача КПСС Центральни Комитета Пленума а соцамашта луш дола жоп, — аьлар совхоза паркома секретара Арчаков Хасолта. — Сессе а, КПСС ЦК Пленумо а дийца дешаш — СССР экономически социальнои дегIакхувлара Паччахьалкхен плани 1978 шерара СССР Паччахьалкхен бюджети — исторически лоархIам бола дешаш да. Цар хаддаш дола декхар, е лостам—вай Даьхен экономика, оборонни низ дIахо а чIоагIбелга, хIара советски сага вахар дIахо а хозагIа, дIаьхийгIа делга да. Цудухьа хIара къахьегамхочо шийн дош, шийн декхар лоархI царех. Из да укх деношка тха механизаторий а, ерригача коллектива а хьинар айдаь бахьан.

Механически мастерской заведующе Гадиев Закречо хьахьувкх «шийн боахам». Из опыт йола специалист ва, дукхача шерашка укхаза доал деш а волаш.

Новкъостала нехаш оалача цехашка шо-шоай метте цIенхаштта къахьегаш ба нах. Токарни станока тIа цхьа чоалхане оатхал «кхестаеш» воал Рамзанов Зяудин, шийн балха визза вола говзанч. 21-гIа шу да из укх совхозе балха вола.

— Цун новкъост, къона токарь Юсупов Iаддрахьман шийн хьехархочоа тIехьакхийнав, — йоах мастерской заведующе. — ТIехдика специалист ва, бийсана, дийнахьа — миччa хана а кийча ва аьннар де.

— ДIаравар Кодзоев Жималда ва, — хьахьокх Гадиева, — доагама аппаратура тоаеш вола слесарь. — Духхьал ладийгIача хов цунна аппаратура мичара телхай.

Техника тоаелга шийн боарамагIа дIадахьара кIезига лоархIам бац инструментальни цеха. Цудухьа ремонтникашта эшачунга дика хьож слесарь - инструментальщик Евкуров Iаддрахьман.

Техника тоеш бараш — цу тIа болх бу механизатораш ба. Царех хIаранена дикагIа хов шийн машина фу эш, цун телхар фуд. Цудухьа совхозе шеший аргIагIа тоае дIаоттаю графикагIа йоагIа трактор, кхыйола механизм.

ХIанз тоаеш цхьайтта трактор я мастерске, царех ялх гусеничи а йолаш.

— ТIайица социалистически декхар кхоачашдара укх бетта царех йистеяккха еза бархI трактор, — дувц Гадиев Закречо. — Укх деношка араяргья уж. Цул хьалхагIа тоаяьй 15. Цу тайпара, йоагIачул совгIа 4 трактор а тоаеш, тIехкхоачашъю оаха квартальни план. ХIаьта ерриге а тракторашa тIехьаювза инвентари 23-ча февралага, Советски Эскара Денга тоаяь яккха лаьрхIад.

Шелковской района механизатораша даь кхайкарал хьал а лаьца, дикеи кхычарел хьалхагIеи шоай тракторaш тоаяьй ялхлагIча бригада (3-гIа отделени) болхлоша. Царех ба Измайлов Анатолий, Олигов Абукар, Дударов Мувса, Кодзоев Салман.

Дика тоаяьй оахам деш йола дизельни трактораш Горокоев Ахьмад бригадир волча Долака-Юртарча 1-ча бригада механизатораша а.

Ремонтникий болх кхы а сихагIа леларгбар цхьадола кхоачамбоацараш ца хилча. Уж, керттерча даькъе, запасни оатхалашцеи агрегаташцеи дувзаденна да.

— Хьажал! — хьахьокх мастерской а совхоза а кулгалхоша «Сельхозтехника» объединене тела заявкаш. — Ткъоткъаь шиъ тайпара оатхалаш ехаш заявка яхьийтача, лоадам боаца шиъ-кхоъ хьахец, вожаш яц овл.

Совхозе дукхагIъяраш МТЗ-50 маркагIа йола трактораш я. Уж тоаяра эша блокий головкаш, коленвалаш, радиаторaш, хьалханичарча чархех йоакха дIа-юха хьувзаю цапфаш, гидравлика а электрооборудоване а запасни оатхалаш яц боахамга, е тела а телац царна уж «Сельхозтехникера», специалисташа яхачох.

Пятилетка шоллагIа шу толаме чакхдаккхараи иштта хьахулча шера эша кийчо яраи шерра социалистически яхь а йоаржаяь оарцагIбаьнаб совхоза болхлой. Теша безам боагIа шоаш тIайица декхараш кхоачашдара цар низи хьинари кходерг ца хиларах а, иштта уж толамегIа кхоачашдара шоашкара эша новкъостал царна «Сельхозтехника» объединене болхлоша дергхиларах а.

З. ДАУРБЕКОВ.

Ханал хьалха кхоачашъергья пятилетка кхаь шера заданеш!

МАШИНАШЪЕРИЙ КОТАЛО

Пятилетка шоллагIа шу ГI. Ахриева цIерагIча Назрановски «Электроинструмент» завода коллективана белгалдаьннад дика къахьегама толамаш дахарцеи коллектив социально дегIаахарцеи.

КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.) Пленумеи СССР Лакхехьарча Совета сессии решенешта жоп а луш продукци маьхала яккхара пятилетка хьалхарча шин шера задани 15 декабре кхоачашъяьй завода коллективо. Шин шера планагIа лаьрхIачул совгIа маьхала йоаккхаргья 900 эзар сома маьха тайп-тайпара продукци.

Пятилетка хьалхарча кхаь шера план СССР керда Конституци тIайица шу дузача денга кхоачашъяра Горячеводски бурув тохара балхий управлене лаьттан ченаш техкараша дIайолаяь инициатива чIоагIа раьза хинна хьаллаьцача завода коллективо тIа-тIа шийн къахьегама толамаш тоадеш къахьега лерхI тIадоагIача шера а.

Завода цехашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха латаш я Цуров Батарбика кулгалдеча механически цеха коллектив. Цига шоай новкъостaшта хьокхам телаш къахьегаш ба автоматчик Р. Гизатулин, зубофрезеровщик Э. Кузьгиева, бригадир М. Евлоева, кхы дукха бараш а.

ХIАНЗАЛЦА ЦА ХИННАЧА ТАЙПАРА

Дика чакхдоаккхаш латт Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу диза ер шу Шалински района «Джалка» совхоза хьайбаш леладераш. Иштта, 1 декабрь тIакхоачаш шера планал совгIа дукха хIама ца — эшаш 1240 центнер йолаш молзаводе дIайихьар 13705 центнер шура. Соакха цу ханна паччахьалкхенна дIаенна хиннар 11617 центнер мара яцар.

Кхо шурий ферма а цу боахаме. Цар коллективашта юкъе яьржача яхье хьалха къоначча коммуниста Расуханов Руслана кулгалду цхьоалагIча ферма яр.

Доаркашта юкъе къаьстта боккха толам баьккхаб коммуниста Умарова Валентинас. Шера план 1750 килограмм йолаш цхьайтта бетта 3606 килограмм шура яьккхай цо хIара Iаттагара. Яхье шоллагIча моттиге я Ленина, Къахьегама Цlеча Байракха орденаш лелаю Шахидова Зара. Цо 2880 килограмм яьккхай хIара Iаттагара. Цул 240 килограмм тIехьайисай яхье кхоалагIа йола Тупчиева Яхийта. Къона яле а дика лоархIаю шийн декхарех Альвиева Деши а. Шера планал совгIа цо 867 килограмм шура яьккхай хIара Iаттагара.

Боахама толам баккха доккха новкъостал дир лакхе цIераш яьха доаркаш, хIаьта бежа Iу Гаплаев Муса. Iаьсий леладер Бердукаева Бушу сана болча наха хьинаре баьча балхо.

ЛерттIа кийчо йир боахаме хьайбаш Iаьгара дахара а. Тешаме тоайир хьайбай помещенеш, кхоачамболлаш Iалашдир доакъар. Иштта, йол планага хьежжа — 1000 тонн, силос план 12 эзар тонн йолаш— 13 эзар тонн кийчйир. Цу гIулакхо йиш хулийт хьайбаш рационага хьежжа кхаба а цунца цхьана дукхагIа шура яккха а. Иштта, хIанз хIара дийнахьа 300 килограмм дукхагIа шура йоаккх совхозе соакха укх ханна йоаккхаш хинначул.

М. ХАМАТХАНОВ.

Аз дег тIара къоабалъю

Берригача советски наха санна аз а дег тIара къоабалъю новкъоста Л. И. Брежнева дIаьхха къамаьл а деш 13 декабре хиннача КПСС ЦК Пленумо керттерча даькъе могаьчул тIехьагIа укх деношка СССР Лакхехьарча Совета бархIлагIча сессе чIоагIъяь йола 1978 шера вай мохк экономически социальнои дегIабоалабара Паччахьалкхен плани СССР Паччахьалкхен бюджети, иштта цига дийца кхылола дешаш. ХIана аьлча, советски наьха вахара хьал-торо дIахо кхы а дегIайоалаяра хургдола дукха хувцамаш белгалдоах халкъа вахара материальнии культурнии боарам лакхбелга яхача цун раздела кIал.

1978 шера халкъа вахара хьал тоадара керда мероприятеш чакхъяхара 3,2 миллиард сом хьожаду, карарча шера цу гIулакха дIадахийтачул шозза дукхагIа. Цу дерригне тхо декхарийла ду кхы а дикагIа къахьега.

М. АРЧАКОВА.
Грозненски индивидуальни барзкъаш тегача фабрика № 4 йолча ателье мастер.

ХАНАЛ АХ БУТТ ХЬАЛХА

Пятилетка хьалхарча кхаь шера план СССР керда Конституци тIайица шу дузача денга кхоачашъяра Горячеводски буруадеттараша дIадоладаь дика гIулакх дог раьза хинна хьаллаьцад А. Шерипова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода технологаша. Кхаь шера задани 1978 шера 7 ноябрга кхоачашъяра шерра социалистически яхь йоаржаяьй предприятес установкай коллективаша. Царна юкъе хьалхара моттиг яьккхай Демин Алексеи кулгалдеча установка технологаша. Мехкдаьтта продукци арахецара юбилейни шера план 14 декабре кхоачашъяьй цар. Шу чакхдалалехьа планагIа лаьрхIачул совгIа арахецаргья итташ эзараш сомий маьха товарни продукци.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Идеологически болх цхьан комплексагIа лелабе

ОБЩЕСТВЕННИ ОРГАНИЗАЦЕЕХ КОГГIОРТОЛГА А ЕШ

Укх тIеххьарча шерашка къахьегамхошта коммунистически кхетам балара, цар идейно-политически, къахьегама, нравственни сакхетам лакхбара дукхагIа терко тIаахийта яьннай Сунженски района «Ассинский» совхоза партийни организаци. Из болх вIаштIехьбоаккхача профсоюзнии комсомольскии организацеш тIа-тIа дукхагIа дакъа лоацаш хулга Iалашде а гIерт укхаза.

Цу гIулакха партийни комитето оттаяьча перспективни плана тIа белгалдаьа массово-политически мероприятеш чкахьяхар санна совхоза подразделенешка доагIаш дола психологически хьал оттаделга а.

«Вай строя низ, — белгалдаьккхад КПСС XXV съезде яьча отчетни доклада тIа, — латт нах кхетам болаш хилара. Парте цудухьа наха коммунистически кхетам балара, коммунизм хьалъе кийча, лоIам болаш, ховш нах хилийтара халдаьза йоакхо е езаш лерхI... Цхьаккха хIама дац дош аьннача хилар хIара деннарча гIулакхий боарам хьина дIа а отташ, вахарера йиза моттиг хьаллацарал, общественни декхар сакхетам болаш леладарал чIоагIагIа сага сий доаккхаш.

Парте Центральни Комитета из указани чIоагIа бехктоккхаме хеташ ба совхоза коммунисташ. ХIаьта из декхар кхоачашдара общественни организацешта карарча эггара пайданегIа йолча балха формехи методехи шерагIа пайда ийбе гIерт. ТIаккха цу даькъе цар керттера лерхIар из да социалистически яхь вIаштIехьъяккхар, лекцеши беседаши ешар, къахьегама листокаш, «Молнеш» пенгазеташ арахецар, кхыдараш.

Районе дика довзаш да совхоза баьшадаараш, сом кхебеча, лаьттан хIара чIегилгах пайда ийбеча доаха толамаш. Из алхха специалистий юкъера звеной кулгалхой болхлой говзалах хьахиша хIама дац. Из Iалашдеча иштта боккхача лоархIаме хилар дика вIаштIехьъяккха лелаяь социалистически яхь, къахьегама дисциплина чIоагIъяра тIаберзабаь общественни организацеша баь болх.

Массаза ихар санна общественни организацешта кулгалде партийни комитето могабу КПСС членаш е производстве хьалхалаттараш. Моттигерча комитета керте латт Панцура Любовь Андреевна.

Профсоюзни организацес кхоачашдеча дукккхача декхарашта юкъе цо ший керттера терко социалистически яхь вIаштIехьъяккхараи къахьегамхой балхаца коммунистически зег-уйла йолаш хилийтараи тIаухийтилга хьалех партийни комитето. Дукха ха йоаш цу хьакъехьа моттигерча комитето беш бола болх тохкаш отчетага ладийгIар парткомо Баьцадаараш, сом кхебеча бригадашка балха хIара хан-юкъалаьтта кийчдар, оасар дар, зенс баьцашцеи са доахкача хIамашцеи къовсам лоаттабар, ялат чуэцар — чакх ме доал яхь итогаш еш Iаьдал да укхаза. Котбаьшнараштa поощрене фондера премеш хьежаю: хьалхара моттиг яккхарах — 1500 сом, шоллагIа моттиг яккхарах — 1000 сом, кхоалагIа моттиг яккхарах — 500 сом. ХIара кхаш леладеча бригаде профгруппа вIашагIъеллай. ХIара дийнахьа баьча балха итогаш ю цар. Цул тIеххьагIа уж дIаязъю хьоккхамий улга тIа, къахьегама листокаш тIа, «Молнеш» тIа.

Из деррига даим ишта хила деза гIулакх санна лерхIача боахама болхлоша доаладахарча бригада е уллув болх беча новкъоста хьоккхамаш ца довзаш мишта къахьега йиш я кхетадац.

Дезал — социалистически общества керттера ячейка я. Ховш да бакъахьарча дезале дика тIехье хьалкхувлга. Профсоюзни активисташа хьалхарча дийнахьа денз теркалду керда хьахиначa дезала вахара гIулакхаш. Совхозе вIашагI а елла болх беш я саг йоалаяр-яхар чIоагIдеш йола комисси. Цун керте латт совхоза кхалнаьха совета председатель, халкъа депутатий станични совета депутат Косенко Александра Васильевна. Цу комиссена юкъебоагIа совхозе сий деши лоархIаши бола нах: месткома председатель Панцура Любовь Андреевна, инженер Мухаев Салатр Магомедович, агроном Уловская Таисия Михайловна.

Юрта хIанз традици а хиннa дIачIоагIлуш латт станице керда саг яр-яхар культура цIагIа дездеш хилар. Цох цIей хул совхоза ерригача коллектива. Иштта массазара гIулакх хинна дIаэттад укхаза эскаре гIулакх де болхараш торжественни хьале накъабоахилга а. Цига дакъа лоац кулгалхоша, парткома, профкома членаша, комсомольски организаце викалаша.

Къоначарна коммунистически кхетам балара даькъе дукха дика гIулакхаш чакхдоахаш я къона коммунист Ковалев Александр керте латта совхоза ВЛКСМ комитет а. Тайп-тайпарча спортивни ловзараштa юкъеззаб дукха кагирхой. Футбольни сезон дIакъоалара кубок яккхара гарга яр укх шера цар команда. КПСС членалла кандидата Грецов Сергея кулгалдеча художественни самодеятельноста юкъезоагIа 50 зIамига саги йоIи. Наха безаме тIаэц иллe, халхара кружокий, «Радуга» яхача вокально-инструментальни ансамбла кийчъю номераш.

Каст-каста довзаш хул юртарча кулгалхоша шоаш болчара кагирхой кхычахьа дIаухьяхаш. Бакъда, укхазара барашм баь цу хьакъехьа Iокадаш. Из эггара хьалха кхетаде доагIа совхозе къоначарна къахьегара, салаIара, дешара лерттIа хьалаш хьадарца а. Алхха институташкеи техникумашкеи заочно дешаш ва совхозера 30 саг. ХIара бригада, кхыча подразделенешта керте латтараш лаьрххIа дешара заведенеш чаккхъяха специалисташ ба. ХIаьта болаш ба механизаторий декхараш кхоачашдеш бола механикаш а агрономаш а. Балха моттигаш мукъаяларгеи говзал лакхъяларгеи хьежжа лакхбергба уж а.

Из деррига дика да, бакъда нийса хургдац берригаш цхьатарра дика къахьегаш, общественни вахаре а шоай дезале а бакъахьара гIулакхаш гойташ ба, аьлча. Къахьегама дисциплина а социалистически общежите бокъонаш а телхаеш йола моттигаш, гIа-гIа кIезиглуш яле а, нийслуш я.

Цу тайпара хара гIулакхаш ца хилийтара болх беш я совхозе 15 саг чувоагIаш йола профилактика совет. Цо вIаштIехь я боах лостам а тел новкъостий суда, халкъа дружинай балха, сатирически пенгазет арахеш. Совет бетта цкъа гулъю. хIаьта новкъостий суда гIулакхаш гIа-гIа «лаьгIлуш» латт. Укх шера шозза мара вIашагIкхета йийзаяц цун Мазарра аьлча, къоастаде, дувша хIама доацаш исай из. ХIаьта массехк шу хьалха гIулакх кхыча тайпара дар.

Цу дерригне тешал ду ерригача общественни организацеша хьинаре дакъа лоацаш хилча коллектива юкъара гIулакх толаме лелаш хулга.

А. ЗИМАРИН.

МЕХКДАЬТТА ТIАДЕТТАЛУРГДА

Октябра 60 шу дузача укх юбилейни шера план толаме кхоачашъяра тIехьа шерра социалистически яхь а йоаржаяь доагор даккхара ший цхьайтта бетта план тIехкхоачашъяьй «Малгобекнефть» НГДУ коллективо. Заданел совгIа цар даьккхад 11150 тонн мехкдаьтта. Мехкдаьтта доахараша дика хьоккхамаш даьхад продукци дIаяхийтара балха тIа а. Цар планал совгIа 114 эзар сома товарни продукци маьхала яьккхай.

Ала деза, мехкдаьтта довккхача управлене кхаь а районни инженерно - технологически служба коллективаша дика къахьийгалга.

МагIалбикера мехкдаьтта доахараша къахьегама вахта дIахо хьош ба, шоаш даьха толамаш тIа-тIа тоа а деш.

* * *

Къонача болхлошца беш бола болх тоабара, хьехамчашка цу балха тIа опыт Iояйтара «Малгобекнефть» НГДУ администрацеи профсоюза промкомои цхьана яьча решенех вIашагIъехкай хьехамчий курсаш.

Цу курсий занятеш мехкдаьттеи гази йоахача управлене хIара бетта шоллагIча ерача дийнахьа хургья. Занятей тематически план оттаяьй, хIаьта курсий балха программа а оттаяьй.

М. ДАСКИЕВ.

Атеистий семинар

Самардийнахьа КПСС Грозненски горкомо партийни организацешка атеистически болх вIаштIехьбоахарий аргIанара семинар яьй. Цига «Нохч-ГIалгIайченера кераста дын цун тоабаши» яха лекци йийшар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома лектора А. А. Ковалева.

Тешавеш дола масалаш а кхувлаш дына харц гIулакхаш дахаш хилара бахьанаш хьахьеккхар-цо, царца тIагIертта массе моттигашка къовсам ца лоаттабича барг ца хилар белгалдаьккхар.

«Машар духьа лоаттабу къовсами дын» яхача темана хетадаь дар «Знание» общества лектора Т. Т. Черновай къамаьл.

Балха пайда эца мегаргдола дукха хIамаш дайзар атеисташта цу семинаре.

А. СКРИПЧЕНКО.

СОВЕТАШИ ВАХАРИ

ТIАДИЛЛАР ТЕШАМЕ КХОАЧАШДУ

Ермоловски дахчах хIамаш еча комбинате дика йовзаш я Гидиева Ася. Школера дийша яьлча укхаза балха ера из. Укхаза болхлочунгара дIайолаенна технически тIахьожама отдела кулгалхочунга дIакхоачаш лакхъеннай, коммунистически парте членалла яьннай. Дика болх беш, наьха хьаштий лоархIам беш йола Ася Алхан-Калински юрта Совета депутаталла хержар комбината болхлоша. Массехк шу хьалха дар из. ТIаккха районни совета депутаталла хержар. Юкъарча балхашна дувзадена дукха гIулакхаш да Асяй. Агитатор, социалистически законноста комиссе член, иштта профсоюза обкомеи райисполкомеи член я Московски хьун боахама техникума отделене заочно дешаш йола нов. Гидиева. МоллагIвар лоархIаверг воацаш дукха балхаш да уж. Цхьабакъда, цу хьинареча болхлочо-м дика леладу ший юкъарча балхий гIулакхаш.

— Шаккха а дицлургдац сона мугIарера болхло йола се Алхан-Катински юрта Совета депутаталла хержа, — оал цо. — ХIанз хьо халкъа викал я, оалар сога са новкъосташа, хьогI тийша да тхо. биц ма белах хьай хархархой.

Цунна биц а лац. Хоржамий участке хиппача хувцамашка цун депутатски балхаца дувзалуш а дукха да. Массанена а дика хеташ да шеррача боараме нах чубаха цIенош хьалдаьлга. ХIанз хьалъеш я 360 беро дешаргдола школа. Депутатий хьалхленца улицашкеи коашкеи гаьнаш егIай.

Укх дIадахача шинь — ах шера дукха дешаши жалобаши къестае йийзай Ася Идрисовнай ЗIамигеи доккхеи аьнна дешаш бе-башха хеташ яц из.

Цунна дерригаш а цхьатерра да уж. ЦIагIа а балха а из йолча хьаккхашта болх харжархой. ХIаьта шоай гIулакхаш доагIача тайпара къоастадергхиларах тийше дIа а болх уж. ЛерттIа тахка а техка жалобах де дезар дара массаза ха корхаю Асяйна.

Тайп-тайпара дешаш къестаде дезаш хул депутат. Цхьабакъда юкъара порядок телхаеш моттиг нийсъелча цунна машар боацаш-м хул Ася. Цхьа гIулакх нийсделар цун участке. Массане дика болхло а лоархIаш комбинате болх беш вар Атагаев Абдулла. ЦIаьхха хувцавелар: новкъостагIа дIа а ветталуш корта бохабу малараш мела волавелар из. тIехьтIехьагIа дукхагIа а мелаш. Хало тIаэттар дезала, сий дожаш латтар Абдуллай. Из гIулакх шийна дIатIа а ийца цунца дувца йолаелар Грозненски райсовета депутат Ася Идрисовна. ХIаьта цо ше дагалаьцар кхоачаш а дир. Ший хьалха хиннача вахара юха дIатIа вахар Абдулла. Хьалха ше леладаьчох Iехь хеташи цунна юха тIаверзарговоацаши ва из. ХIанз дикагIболча болхлой мугIаре латташи цаI-ах-шинъ норма массаза кхоачашъеши ва Абдулла.

Укх шера юха а райсовета депутаталла хержай Гидиева.

— Бакъдар аьлча, харжархой дерригa наказаш кхоачашдара де дезараш кIезига-м дац, — йоах Гидиевас. — Цар согара нийса дIадех уж.

СУРТА ТIА: Грозненски райсовета депутат Гидиева Ася.

Я. ЦУЕВА тексти сурти.

БАХАЧА НАЬХА

хьашташ кхоачашдеш

Къаьстта белгалдаьлар ер юбилейни шу кердача города Назрана. Дукха дика хувцамаш хилад цига. Дукха еза шоай город цига бахача наха. ХIара хулача кердача дикача хIамо дог хьоаст цар.

Материальни хьал тоадаларга хьежжа лакхлу культура а. ХIаьта вахар шергара шерга тоалуш да Назранерча наьха. Укх шера хьал а яь, болх бе йолаенна геттара хоза, вай ханара культура Дворец. Къаьстта гIадбигар цу городера нах из хьаеллаш цунна элла хиннa лента шоашта дукха везача хьалхо. СССР халкъа артисто Эсамбаев Махьмуда хоададаро.

Иштта доккха совгIат хилар цу городерча наха 1176 беро цкъара деша йиш йола керда школа хьалъяь яккхарах а.

Культура уж гIишлош хьалъеча чIоагIагIа йоакхо еш хилар города халкъа депутатий Совет.

ЗIамига бер цIагIа хилар бахьан долаш. нагахьа санна из берий учреждене дIадала вIаштIехь ца даьлча. хийла кхалсаг балха яха йиш йоацаш юс. Цу деша уйла йича. боккха лоархIам болаш хIама дар городе бахача наха цига укх шера болх бе йолаенна керда хьалъяь 140 моттиг йола бераш леладу комбинат.

ЧуIе фусам ца хиларах шийна ловча балха ваха йиш йоацаш е балха эттача наьха цIагIа ваха тар ца луш, балхара дIавала везаш хул цхьавар. селлара дукха цIенош хьалдеш латташе а. Из хIама дага дехача мел доккха совгIат хилар трикотажни фабрикана хьальяьча 460 сага йолча кердача общежитех. Уж объекташ хьалйиизар къахьегамхой депутатий городской Совета боккха теркам тIа ца латташ.

Духхьала горисполкома бюджета чотах хьалдаь доалаш латт 64 квартира йола цIа. Чура балхаш чакхдаьлча баха нах чуховшаргба цу чу. Дукха а дезалаш гIадбутаргбола из ха гаьна яц.

Укх шера хьалдаьча 64 квартира йолча цIеношка баха хайшаб «Электроинструмент» завода болхлой. Хьалъяьй санэпидстанци, автостанци, тикаш, кхыяраш.

Укх шера Скрябина цIерагIча улицагIа 1500 метр хулача новкъа асфальт биллаб. Ингушски Гвардейскии улицашка жагIа биллаб. Мира улицагIа массанахьа а лампаш яьхкай. Свободы улицагIа гIа йоккхаш а латт. 3 километр газопроводи, планагIа 1,5 километр мэра йилла ца йоагIача 2,5 километр водопроводи йиллай.

Шоай город хозъе, тоае ловш ба Назране баха нах. Цу гIулакха горисполком кхайкача, массаза а кийча хул уж арабовла. Укх шера улицашка дIаегIар 10 эзар совгIа га, царга дика хьож баха нах.

Горсовета санитарни гIулакха комиссе боккха болх бу город цIена хилийтара. Санэпидстанце керттера лор волча цун председатела Могушков Гирихана комиссе членаш болча халкъа депутаташта хIаранена къаьст-къаьста декхар тIадожадеш лостам тел город цIена лоаттаяра.

Горисполком кхайкача, массаза а оарцагIвала кийча хул цун член вола Абадиев Iийса. Цо балхаш дара эшача транспортаца новкъостал ду.

Города вахара юкъе дика дакъа лоацаш, харжархой наказаши депутатски декхараши дика кхоачашдеш ба Ахриев ГIапура цIерагIча «Электроинструмент» завода инженер Богатырева Золотхан, цу завода механически цеха участка бригадир Евлоева Мадинат, болхло Ведзижева Маликат. Цул совгIа шоай къахьегамца, оалача сог тешаргволча дешаца, хIама вIаштIехьдоаккхаш дечa гIулакхаца болхлой оарцагIбоах плановой заданеши тIаийца социалистически декхараши толамца кхоачашдара.

Масала, Евлоева Мадината йоах, ший бригадерча нахах дукхагIбараш къона ба. Царех цхьабараш школа чакх ма-яьккхинге баьхка а ба. Болх бемича ховзгда царна. Iомабемa-безий уж. Из атта дац, бакъда дега дезаш Iома-м бу оаха. Дега мел боккха тоам хул Iайха Iомаваь саг мастер а хиннa дIаэттача. Мадинат ше а я цо бувца къахьегама никь баьрех. Итт шу хьалха цига балха енача хана цунна а хацар из болх бе, Iомаелар. наха новкъостал дир, йоккха говзал йола сверловщица а хиннa дIаэттар.

— Йоккха балха говзал йола специалисташ а хиша дIаоттарах гIадвигарал совгIа кхалнаха дог гIоздоаккх шоай лакхбеннача политически, нравственни сакхетамца, — аьлар «Электроинструмент» завода парткома секретара Местоев Хьасана. — Цу сакхетамо дохаду дIаяхача заман, шоай ха яьккха даьнна, тахан вай вахара новкъа дола гIулакхаш. Цар шоай цIагIа, шоаш -бол-белча йоаржаю вай заман идеяш.

Уж лакхехьа бийцараш санна дика халкъа депутат ва кирпишкий заводера Тумгоев Ювназ а. Цо боабац харжархой шийх бена тешам. Иштта ба трикотажни фабрикера швеяш Могушковаи Тумгоеваи а. Уж къона нах ба, эггара хьалха шоаш кхаж тесса а депутаталла хержа а ба. Шоай къахьегамца хьоккхам тел цар, кхыбараш шоашта тIехьабоах.

Города предприятешкеи организацешкеи вIашагIтеха болх беш я 11 депутатски группа. Цар горсовета решенеш кхоачашъяра нах оарцагIбоах.

Чакхдоалаш латт юбилейни шу. Дика чакхдоаккх из цу города промышленни транспортнии предприятеша, гIишлошъеча организацеша. ХIаьта цхьаболча наха болх бу пятилетка диълагIча шера чотах.

Города къахьегамхошта карагIдувлача цу доккхийча хIамаех горсовета, цун исполкома, халкъа депутатий дикка дакъа доал.

Ю. ЮСУПОВ.

ТIЕХЬАБУСАРАШ БОАЦАШ БЕ БОЛХ!

КАРАГIДАЬННАЧУНИ ДЕ ЛЕРХIАЧУНИ УЙЛА ЕШ

Дукха ха йиcац иттлагIча пятилетка шоллагIа шу чакхдала. Ахриев ГIапура цIерагIча «Электроинструмент» яхача завода хIанз хьатIаэттай хьабеначa наькъа тохкам бу. хьаде кхийнар довза, йийна леларлонаш теркал а яь, кхы дIахо уж хургйоаца наькъаш белгалду, пятилетка кхоалагIча шера де лерхIчун дикка уйла а яь программа оттаю ха.

Пятилетка хьалхарча шин шера завода производства боарам 23 процент лакхлургба, хIаьта къахьегама овсарле 19,5 процент лакхлургья. Укх пхе шера планагIа лаьрхIа хиннарел дикка тIех да уж хьоккхамаш. Къахьегама овсарле халдаьза дегIайоалаяри чурча кхоачамех дикагIа пайда эцари бахьан долаш тха коллективо укх шера планал совгIа лургья 900 эзар сома маьха продукци, вешта аьлча встречни планагIа озха тIайийца хиннaча декхарел шозза дукхагIа.

Укх шера встречни план уттаелга ларде а лувцаш «ТIехьабусараш боацаш бе болх» яхача девиза тIехьара яхь шерра лелаяр бахьан долаш производства эффективности арахецача продукце дикали айяра техьарча къовсаме дикка опыт Iояьй тха завода коллективо.

«ТIехьабусараш боацаш бе болх!» яха болам дIаболабаьча деношка завода партийни бюрос, цехови партийнии профсоюзнии организацеша, администраце шоай уйла тIаерзайир цо-шоашта карара ледарагIа йола участкаш тIехьакхеяра. Белгалйир организационни а экономически а даькъера чакхъяха еза мероприятеш. Уж йизза чакхъяхаро торо хилийтар тIехьаюсача коллективашкара хьалаш кIоаргга довза, ледара моттигаши чура кхоачамаши гучадаха, хIаранена болх тоабара эшшаш дола гIоде.

Материально-технически Iалашон даькъера кхоачамбоацараш дIа а даьха, хIара ден-буси арахеца езача продукце хаьдда йола план-график оттаяр бахьан долаш цхьан боарамагIа болх бе йолаелар предприяти. Эрга а йоахаш тоайир заводага экономически эффективность йолаш болх байтара йола методаши формаши.

Масала, 1976 шера № 43 йолча цеха гIулакха хиннa тарни участок, литейно-прессови цеха доалахьа яр. Цу гIулакхо дикка юхатеттар технологически процессаш эргайоахаш тоаелга, производства боарам лакхбелга. Цудухьа цу участкашта доал дара вIашагI а елла балха юкъейоалайир керда организационни структура. ХIанз тарни участок № 43 йолча цеха чуйоагIа. Укхаза хьалха хIаране ше-ше болх бора. Из метод хаьдда дIа а яьккха юкъе йоалаяьй дахчан тара хьаяра поточни лини. ХIанз хIара болхлочо ше-шийн операци чакхйоаккх. Цо дикка лакхъяьй къахьегама овсарле, продукци хаьдда дикагIа я.

«ТIехьабусараш боацаш бе болх!» яха болам хьалхарча юкъа цехаш чулоацаш мара хиннабеце, хIанз из производства чурча подразделенешка чубижаб. Укх шера 9 бетта нийсцеха а участкаша а юкъе планах ца лоархIаеш цхьаккха а хиланзар, хIаьта 26 бригадах шиъ мара йисанзар план кхоачашъе ца могаш.

ХIанз завода коллектива керттера уйла къахьегама овсарле лакхъяра торонаш лахара тIаерзаяь я. Дикка беркат совдаргдолча наькъаца вIаштIехьъяккха еза продукци арахецара ерригa а процесс.

Фу де лаьрхIад оаха хIара болхлочо хьадер дукхагIа хилийтара задани тIех хилийтара? Завода экономистий мастерашца цхьана дикка хIама де кхийнад «Динамо» яхача московски завода къахьегама овсарле лакхъяра хIара болхлочун къаьст-къаьста планаш уттаяра опытах пайда а эцаш, къахьегама нормаш уттаелга эргадаьккха тоадеча. ХIанз сдельщик а волаш болх беча хIара болхлочо толаме кхоачашъю сменагIа л бетта а йола заданеш. Укхаза боккхача лоархIаме да хьалхалаттарий моральни а материальни а дог хьастар, болхлочо ший лоIамагIа балха нормаш лакхъяр.

Диъ-пхи шу хьалха санна а доацаш, дукккагIа терко ю заводе дикагIболча производственникий методаш шерагIа дIайоаржаяра. Цудухьа хIанз производства хьалхалаттараштa, къахьегама ветеранашта уллув хьалъэттаб башха-дика болхлой. Тха дикагIволча термиста Ужахов Назира шийна уллув Iома а ваь хьалъоттаваьв Цуруев Мухарбик, хIаьта литейщика Махлоев Мухарбика — къона литейщик Манкиев Микаьил, лекальщика Котиев Ахьмада Iомаваьв Котиев Мухьмад.

Даьча лоархIамаша хьахьеккхад болхлой квалификаци лакхъяра, хьалхалаттарий опыта школашка уж Iомабара чотах біарчача заводера къахьегама овсарле хIара шера лакхъе торо хилар.

«ТIехьабусараш боацаш бе болх!» яхача боламо къаьстта дика толамаш доахийт дукха цехаш а участкаш а баьча балхах дола алапи бригадни формагIа дала доладелча денз. Из система коллективизма уйла чIоагIъеш, шоай декхар кхоачашдара тIехьа нах вIашкаозаш, чакхдоалаш хургдолчоа тIа наьха ийгат нийслеш я. Бригадера хIаравар ший новкъоста, ерригача коллектива бала кхоачаш ва, хIаьта бригада да коллектив хIара члена гIулакха хьалхара жоп дала дезаш я.

Укхаза магийтац дисциплина па хилари хIаране ше-шийлар мара ца лоархIилгеи. ХIара болхлочо ший операци чакхъьяккхаяр аьнна кхоачимбац, из дукхагIча даькъе ерригача производства да ва.

Бакъда завод цу системага ши-шегIа ялаизар. Дикка кийчо е йийзар цу кердачун чулоацамах болхлой дIакхетабеш. Бакъда, тахан, къаьнача, индивидуальни методага довла аьлча, раьза волаш атта саг кораверггвацар, аьнна, хетт сона заводе. Тахан оаха могитац «карагIдаьннaчун ларде» нормаш уттаелга. Бригадо ше баьча балхага хьежже совленагIа алапи эц, бакъда балха задани технически йоагIача ларде оттайий хула.

Баьча балхах бригадни хьисапе мах телара система юкъейоалаеча хана завода специалисташа теркалйир тха производства ерригa башхалонаш, бригада, коллектива членашта юкъера гIулакхаш, хIаране декхарца цхьана бригада а санна цхьан кога тIа а цаш баьча балхах алапи лулга декхар а. Къоастайир брагада а хIаране ше-шийн а цормаш.

Бакъдар аьлча, цу дикагIйолча методах биззагIа пайда эцара тхона новкъарло еш да материально-технически Iалашо ареи план оттаяреи гIулакхашцара кхоачмбоацараш. Тхона хетачох, халкъа боахама ерригача отрасле чу а лоадаьккха тоадаь дIаоттаде деза материалаш Iалашъелга технологически прогресса, планаш уттаелга эргадаьккха тоадара дош.

Масала, яр шу доладеннача хана денз тха «лакхе латташ» яр тхона эша кабель хьаахийта беза «Кавказкабель» яха прохладненски завод. ХьалхагI-м эшаш бола кабель хьа ца кхоачаш юкъ яьлча завода кулгалхошка мара бала кхачацар, хIана аьлча баьча балхага хьежжа алапи луш бола къаьст-къаьста болча болхлошка кхы болх байтар цар алапи лаьгI ца далийта. ХIаьта хIанз бригада коллектива алапи ерригa кийча продукци арахецарга хьежжа да. ДIахо цунах хур кхетадеш ма-дий.

Укх тIеххьарча бетташка продукци дIайохьийтилга юкъагIлелх тха. Фу бахьан да цун? Оаха арахецаш йола электросверлилкай комплектаци хила еза СССР станкостроительни промышленноста Министерства чуйоагIача новосибирски инструментальни заводе хьаю кхо церг йола ПС-9, ПС-6, яха патронаш. Тха министерства тхона оттаяь план 1977 шера 420 эзар электросверлильни машин арахеца езаш я, хIаьта станкоинструментальни промышленноста министерства Новосибирски завода ениa задани тхона 390 эзар патрон яйта мара ца езаш я. Цу гIулакхо тха предприятена новкъарле яь ца Iеш, тхогара кийча продукци дIакхачарга хьежаш волча потребитела а дикка боахам бергба...

ХьатIадоагIача шера а из тайпа гIулакх нийслургдац ала а дац.

Укх шера завода коллектива карагIдаьннaчох а дIахо-кхоачашде деза декхараш а дувцаш яр дукха ха йоацаш завода партийни организаце яь партийни собрани. «Завода коллективо укх шера тIаийца социалистически декхараш кхоачашдара леламах а коммунисташта хьалхашка латтача декхарех а» лаьца цига доклад яьча Зурабова, кхаь кварталагIа республика промышленни предприятешта юкъе хьалхарча моттиге йолаш, хIаьта 3-ча квартале Союзни министерстве гIоллара кхоалагIча мотт йоаккхаш завода коллективо даьха толамаш а, уж доахача къаьстта дика къахьийга механически цехера Муталиев Мартазкъий, литейно-прессови цехера Барахоева Марусе, сборочни цехера Берилло Любай бригадаш, механически цехера шлифовальщик Торшхоев Хивар, кхыбараш белгалбаьхачул тIехьагIа, керттера уйла тIаяхийтар балхаца нийсленнача кхоачамбоацаршта.

Масала, завода хьоккхамаш кхы а дикагIа хилийтара новкъарле еш да, инженерно-технически кадраш йоагI-йоагIача тайпара нийсл дIа-хьа оттаяь ца хиларо, юкъерча звеньерча технически кадрай кийчон боарам лакха ца хилар, станкех а оборудованех а бизза пайда ца эцаш моттигаш хIанз а тIехь заводе нийслуш хилар. Иштта собране белгалдаьккхар, кертерча механика, керттерча технолога службай, ремонтнии инструментальнии цехий балхаш ледара хилар, производства технически эсала Iалашъяь хилар, кхыдараш.

Цунца цхьана собране белгалйир чакхъяха еза производства чурча торонех, ерригача станочни паркахи оборудованехи, производства керттерча фондаех дикагIа пайда а эцаш производства экономически эффективность оттаяра тIаерзаяь йола технико-экономически мероприятеш.

Царна юкъе я, масала, къаьнара оборудовани кердачунца хувцилга, заготовкаш а, чертежаш а, инструмента йоацаш станокаш сеца латташ йоккха ха лоацъелга, экономически, технически, планироване службай болх хаьдда тоабелга.

Цехашка йолаш я, масала, дукха ахча дIа а денна, болх бизза е цхьан сменагIа мара болх ца беш латта станокаш. Уж станокаш ца хилча аргйолаш яц. Цудухьа инженерашта тIадиллад массехка операци царца, е вIаштIехьаргдолаш уж станокаш кийчъелга. Цул совгIа заводе я кхыча заводашка цу кхоачамашца арахецачул кIезигагIа продукци арахецаш йола участкаш. Цу гIулакха къаьстта теркам тIабахийтар партийни собране. Цу хьакъехьа чакхъяха еза мероприятеш кийчъелга а тIадиллар инженерашта.

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара юбилей, хилларца, СССР керда Конституци тIаэцарца советски наха къаьстта белгал хиннача шера шийна карагIдийннача толамех кхоачамбаь Iе дага яц тха завода коллектив, цо лерхI къахьегама овсарле, арахецача продукце дукхал а дикал а, производства экономически эффективность хаддаза лакхъеш, парте XXV съезда хьийхача технически прогресса наькъагIа дIахо яха.

М. ЗУРАБОВ, ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода производственно-диспетчерски отдела начальник.

САПАРГIАТА ДОАККХА ЦЕХ

ЛИТОВСКИ ССР. Смена хьалхара кхо сахьат чакхдаьлар. «Вильнюс» яхача мебельни комбината отделочни цеха болхлой шоай станокаш соца а йий «психологически сатийна салаIа» болх.

...Кабинаш а йолаш доккха сийрда цIа да. Болхлой кIаьдача гаIнлаш тIа Iоховш. Хьалоталу дегIа тоам беш йола баьпцара сердал, лаьгIо дIалокх музыка. Iохайша батIараштa духьал увт тайп-тайпарча бесай зIанараш. Цхьа ха яьлча юха хьалсог ден сердал, царна хоз са паргIата доаккхаш мелоди, тIаккха громкоговорителачу гIолла е дешаш: «Оаш дика салеIар. Болх толаме чакхбалба шун!» Цу тайпара сеанс 7—8 минота хул хIаьта цу тайпара шозза лоаша салоI укхаза хIара болхлочо смена чакхйоалача юкъа.

Психологически Iоткъам байбара дика новкъостал ду укхаза ший тайпара кийчъяьча уголокаша, цехашкарча кафеша. Ерригача цехашка сердал дика вIаштIехьъяьккхай, производстве болх беча хана тIадувхадеча барзкъий бесаш а дикагIа тарлуча тайпара нийсдаь да. Цу берригача балха доккха новкъостал даьд коллективана республика уназ цIено лораяра Министерства эпидемиологе, микробиологе, гигиена Iилма-тохкама институтерча къахьегама хьалаш Iомадара йолча лабораторе специалисташа, социологаша, дизайнераша. Экономисташа даьча лоархIамех иштта комфортни хьалаш вIаштIехьдахарах гIойле яьннай къахьегама овсарле лакхъяра, продукци дукхагIа а дикагIа а арахецара.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа): отделочни цеха болхлой технолога Р. Маркаускайте, оператор В. Романовске, отделочникаша Ч. Куровскаяс. И. Бернотаса чIоагIа хоза хеташ дувхаду Вильнюсски моделий цIагIа даь производствини барзкъаш.

А. ПАЛЕНИСА сурт. ТАСС фотохроника.

КХАИ ХЬУВКЪАМИ

Грозненски района колхозийн совхозийн ялаташ дIадувча лаьтташа 48 эзар гектар совгIа, вешта аьлча дерригача оахача лаьттаех 60 процент дIалоац. Ялаташ дукхагIа дахара даькъера кхаш леладерий декхар хьалхарча аргIанна оттадаьд. Тха районерча ялаташ кхедераша укх шера бIаь эзар тонн е планагIа лаьрхIачул 11 эзар тонн дукхагIа ялат чуденад. Районе юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 20,6 центнер ялат даьккхад. Толамаш дикагIа даьхад юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 26 центнер гулъяьча «Атагинский» совхозо, 27 центнер гулъяьча «Советская Россия» яхача колхозо, «Горячеисточненский», «Пригородный» совхозаша, кхычар.

Цу толамаша районага йиш хилийтар Даьхен амбарашка 20 эзар тонн совгIа, вешта аьлча планали тIайийца хиннача социалистически декхарели дикка дукхагIа ялат чутасса. Шоашта мел эш дIаоттадаьд дIаде фу, общественни хьайбашта фуъ Iалашбаьб.

Халача хьалашка лоаттабир хьувкъам бахьан долаш къовсам: дохьадаь дайра 3500 гектар гаьта гурахьа дийна ялаташ. БIаьстан юхье йоачаш ца хиларах шек баьлар ялаташ кхедераш бIаьстан юхье дийнача ялаташта а.

Ялат даккхара план кхоачашъяра ялатийна лаьрхIа хьажкIаш, дIаювргйола лаьтташ дукхагIа чулаца дийзар, цудухьа уж шозза дукхагIа а хинна, 5554 эзар гектарага дIакхаьчар. Фуалъяьха хьажкIаш лаьрхIача хIара гектара тIара 29,9 центнер яьккхар, хIаьта еррига гулъяьраш 16616 тонн хилар.

Из маьхера культура кхеяра йоккха говзал хьахьеккхар 1000 гектар долча лаьттан хIара гектара тIара 40 центнер гулъяьча атагинцаша. ХIаьта цу боахамерча цIи хезача хьажкIаш лелаечо Социалистически Къахьегама Турпала Гайтамиров Ширване звенона тIачIоагIдаь хиннача дерригача лаьттан хIара гектара тIара 62 центнер яьккхар.

Ленина цIерагIча колхозерча Шахтамиров Наурде отряде 112 гектар йолча программированни участка хIара гектара тIара «Награда» яхача гибридах йолча хьажкIий 72 центнер яьккхар Грозненски опытно-мелиоративни станце Iилмахой новкъосталца. ХIаьта колхоз бIаьрча хьайийцача 850 гектар долча лаьттан хIара гектара тIара 35,7 центнер яьккхай.

Районерча ялаташ кхедераша, механизатораша, юрта боахама специалисташа хвоттама халонашта духьала яьккхар шоай говзал, цудухьа шоашта хьалхашка лаьтта декхараш толаме кхоачаш а дир.

Ялат бахьан долаш дIахо къовсам а лоаттабеш, кхашка къахьегараша чIоагIа лард йолла лаьрхIар карарча пятилетка кхоалагIча шера лакха хьувкъам кхебара.

Гурахьа йоачан ца хулаш дукха ха юкъейоларах ханнахьа лаьтта кийчдаран ялаташ дIадеран Iоаткъам хиннаболлашехьа а, района колхозашеи совхозашеи ханаш ца туллийташ 48 эзар гектар гарггача лаьтта дIадийра гурахьа дув ялаташ, план 104 процент кхоачаш а еш. Ялаташ дIадув лаьтташ 1445 гектар дукхагIа хиннад. Дикка дукхагIа хиннад уж «Загорский», «Грозненский шурий», «Атагинский» совхозашка, «Советская Россия» яхача, 1 Мая цIерагIча колхозашка.

Гурахьа дув ялаташ дIадувча хана района боахамаша шерра юкъейоалайир 21 эзар гектар долча лаьттан тIа мугIарчегIа удобренеш тессара способ.

Хьувкъам бахьан долаш лоаттабу къовсам хIанз дIаболабеннаб, цудухьа цхьа бахьан доацаш дац гурахьа дийнача ялаташта Iунал дара болх тха боахамаша сихбаь хилар. ХIанз азотни удобренешца овланга ца кхоачаш йола подкормка еш я массе метте авиаце новкъосталца а кхашкарча механизмашца а. Из болх дика лелабу «Грозненский шурий» (керттера агроном И. А. Иноземцев), «Атагинский» (керттера агроном Кадыров Мовлад), «Куларинский» (керттера агроном К. С. Колпиков) совхозаша.

Укх шера духхьашха ю подкормка хIара кхайна хьалхагIе а оттабаьча боараме. Зональни химлабораторе, шийга боахамаша еннача лаьттай образецашка а цунцарча нитратни азотага а хьежжа, увттаду подкормка боарамаш.

Цу дерригача хIамаша йиш хулийт безача маьха йолча удобренеех кхетамегIен гIойленагIен пайда эца.

Юстара битабац температураш лакхъяларца дувзаденна, къаьстта а ноябрь бетта, чIоагIа ебаш йолча ялата жужелицаца лоаттабу къовсам санна бола лоархIаме болх. Цу гIулакха района специалисташа дIайийна хIамаш лораеча республикански станце новкъосталца гурахьа дийнаха ялаташта хьалхагIе а тохкам баьбар, хIаьта жужелица яха лазар кхийттача моттигий, из вокх кхашка дIаца даржийтар духьа, хьагучаяьннача хир хоададир.

Района боахамаш кхашкара балхаш керттерча даькъе даь даьннад: ерригача 34 эзар гектара тIа зябь аьхай, эшшача боараме вIашагIа а теха, дIадувча кондицешка кхоачадаьд бIаьстан юхье дIаювча культурай фу. ХIаьта а хIанзчул тIехьагIа де дезаш а дукха гIулакхаш да. Тха районерча кхаш леладераша хIанз шоай дерригIа низаш тIа-дерзадаьд кхашка еррига органически удобренеш дIахьолга Iалашдара, техника дика тоаяра, механизатораштен хургболча хьувкъама кхел шоай бе йоаллача кхашка къахьегаоаштен агрономически дешар хьехара.

И. БОЙКО,
Грозненски райисполкома юрта боахама управлене керттера агроном.

ХЬАЙБАЙ ПРОДУКЦИ ЛАЬГIЛУРГЪЯЦ

Ер юбилейни шу лоархIамеча толамашца накъадоаккхаш ба «Горячеисточненский» совхоза хьайбаш леладераш. Шера план 430 тонн йолча 444 тонн дулхи, планал совгIа 145 тонн йолаш 1725 тонн шури пачхьалкхенга еххай хIанзле. Декабрь бутт чакхбоалаш кхы а 125 тонн шура дIаела вIаштIехьдаргда цар.

Беттагачарех 1049 етт юкъе а боллаш, деррига совхоза доалахьа 2046 бежан да. Уж довзаш 6400 хьакха а я. Цу мел долча хьайбашта Iунал деш я йоккха опыт йолча керттерча зоотехника Хасиев Султана кулгалду коллектив. 1961 шера денз болх беш ва из укхаза. Цудухьа боахама хьал дика довз Султана.

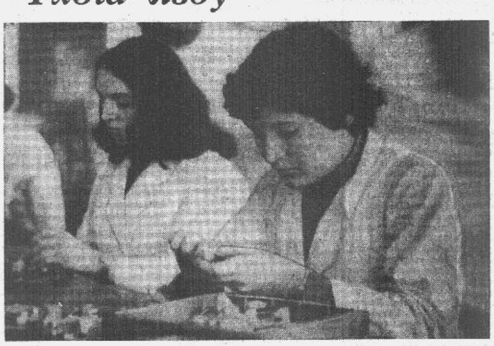
Хьайбай продукци ма-хулла дукхагIа яккха гIерташ, кхаь ферма юкъе шерра яьржай социалистически яхь. Цу яхье хьалха латташ хьайоагIа коммунист Магомаев Джамалат кертте латта цхьоалагIа шурий-товарни ферма. Совхозо баьккхача толама шоай доккха дакъа юкъедихьад цу фермас. Шера планал совгIа 77 тонн йолаш 530 тонн шура дIаеннай. Коллективе дукхагIбараш балха дика ка йоалаш ба. Масала, овсаре къахьегачарех я доярка Матхаджиева Яха. Цунна группе ба 33 етт. ХIара кхоабача Iаттагара 2240 килограмм шура яьккхай, шера план 2200 килограмм йолаш. Иштта план тIехкхоачашъяьй доярка Эльбукаева Роза а. Уж санна производстве хьалхалаттача хьайбаш леладерех ба скотникаш Чапанов Iумар, Шамаев Висит, Дидигов Висхан. ДоагIача тайпара Iунал ду цар доаханна.

Шоашта тIачIоагIдаьча 126 Iасилга доккхача хьинарца гIулакх деш ба Iаьсий леладераш Балаева Зураи Джамалдаева Медиаи. Цар кхоабача хIара Iасилга дийнахьеи буси тIаккета дулх 470—500 граммага кхоач, план 450 грамм йолаш. Царел тIехьабисац хьакхарч лелаераш а. Уж ба Шелюк Владимир, Скрипникова Полина.

ДIахо а цу тайпара толамаш даха торонаш я боахаме.

М. ЦУРОВ.

Тхога язду

КАГИРХОЙ ХЬЕХАМЧА

Кагирхой хьехамча а йолаш Корягина Елена Петровна хьайоагIа дукха ха я. Радиотехнически завод йиллача денз 6-гIча цехе болх беш я из. Дика караерзаяьй цо радиоаппаратура вIашагIйоллача слесара говзал. Укхаза къахьегарех нонатIбараш № 7 йола Грозненски профессионально-технически училища чакхъяккха кагирхой ба. Радиоаппаратура гIулакха специалисташ кийчбу из тайпа училища кхы яц вай республике. Из чакхъяккхарах цу сахьате йизза кара мича ерзалу говзал. Укхаза кагирхошта шефал ду опыт йолчар. Шоай еррига балха говзал дIалу цар кагирхоех башха-дика специалисташ кийчбе гIерташ.

Елена Петровна санна кагирхой дика хьехамчаш ба Сорокина Надежда, Сидорова Зинаида, Литвинова Валентина, Бочкарева Мария, Берсанукаева Лайла, Идигова Зара, кхыбараш.

— Массехк шу хьалха йолаелар со радиомонтажа «къайленаш йовза. ХьалхагIа намотчица говзал Iомайир, тIаккха слесара-сборщика говзал караерзайир, цул тIехьагIа бригадир йолаш болх бу. Дика хов сона, лаьрххIа юкъера образовани яле а, специальность дика Iомаяра дукха хIама, эгтара хьалха боккхагIбарий хьехам, новкъостал эшилга, — дувц цеха комсомольски организаце секретара Ерина Таняс.

Да а да из иштта. ЧIоагIа чоалхане ба радиоаппаратура вIашагIъйоллара болх. Укхаза хьехамчий гIо-новкъостал ца хилча далац. Ца ховр дIахьехаш, вIаши новкъостал деш къахьегарах цеха коллективо хьанал хьалха кхоачашъяьй юбилейни шера производственни план. Коллективацара цхьаккха а болхло вац 104-пегара 130 процентага кхаччалца ший балха норма кхоачаш ца еш.

С.-Э. ШАХИДОВ.

СУРТА ТIА: слесараш-сборщицаш Т. Кошелеваи О. Романченкои. Автора сурт.

Кхалнаьха совета хьалхаленца

Колхозхошта юкъе боккха болх беш я Дубовски станицера кхалнаьха совет. Цунна кулгалдеш я къона коммунистка Беликова Валентина. Колхозхошта шоай балхах лаьца отчет яьй кхалнаьха совето. «Путь комунизму» колхоза бригадайн хьайбай фермайн коллективашка кхалнаьха собранеш хилар активисткаша шоай юкъарча балхах къамаьлаш а деш.

Цу тайпара собрани дика чакхъяьлар хьакхарчий комплексе. Укхаза болх беш я 58 кхалсаг. Шоаш балхара мукъабаьлча ЦIеча уголоке хьагулбелар уж. Кхалнаьха совета председатела Беликовас дийцачунга уйла тIаяхийтта ладийгIар. Цул тIехьагIа къамаьлаш дир, предложенеш тийлар, замечанеш йир дуккхачар. Масала, ше къамаьл деш къахьегамхой декхар дизза кхоачаш деш кхалнаьха совето болх баьлга белгалдаьккхар къонача свинарка Аукина Татьянас. Цунна цхьана хьайбай фермашка болх беча кхалнаьха берашта колхоза берий беша дIаьхдаьча ден группа вIашагIйоллилга дехаш дIахо дийцар цо. ХIаьта ферме ларек хьаеллара новкъостал делга дIадийхар свинарка М. Шукинас. Иштта къамаьлаш дир Шубичева Надеждас, Кучуркина Евдокияс. Колхоза правленега гIолла свинаркашта лаьрхIа ферме бытен салаIарен цIа кхалнаьха совето вIаштIехьдаккхар дехаш дар цар даь къамаьлаш.

Цул тIехьагIа, комсийн баьцадаарийн бригадашка, шурий-товарни ферме хиннача собранешка кхалнаьха совета карагIдаьнна дика гIулакхаш дувцаш къамаьлаш дир колхозхоша П. Болаченкос, К. Пузенкос, Б. Магомедовас, Н. Львовас, кхы дуккхачар.

Белгалдаьнна тоаденнад кхалнаьха совета юкъарча балха гIулакхаш. Кхалнаха юкъе лекцеш еш медицински юридически темаех, дукха хувцамаш даьд колхозхой бераша колхоза пионерски лагере салоIаргдола гIулакхаш вIаштIехьдоахаш. ДикагIболча кхалнаха лаьрхIа культура ЦIен болхлошца цхьана «Огонекаш» йир, дукха бераш долча поаношта-колхозхошта торжественни хьале паччахьалкхен совгIаташ делар, дукха керда обрядаш вахара юкъехухь.

Цу собранешка иштта кхоачамбоацарех а дийцар, къахьегам, салоIилга, колхозхой быт дикагIа вIаштIехьъяккхарах, уж дукхагIа художественни самодеятельноста юкъеозарах къамаьлаш дир кхалнаха.

Уж деррига дешаш дувца аьнна колхоза парткомеи правленеи дIачуденнад. Собранешка дакъа лоацаш хул парткомеи правленеи членаш. ЦхьоагIонца чакхйийлар уж собранеш. Колхозе сий деши лоархIаши я, берригача юкъарча балха дизза дакъа лоацаш йола кхалнаьха совет.

Е. ФАРНИЕВА.

ФЕРМА ЦIЕЧА УГОЛОКЕ

Хоза кийчъяь я «Шалинский» совхоза Аргунерча отделене ферма цIе уголок. ДIа-юха мел хьежача метте, бIарг тIаоттаргболча хьалтеха доахк тайп-тайпара плакаташи лозунгаши.

— Тха фермера цIе уголок,— йоах отделене управляюще Абдулхаликов Вахита, — хьайбаш леладерий кхетам лакхбу ший тайпара культура кхуврч ба. Дийнахьа кхозза гуллу ферма болхлой укх цIеча уголоке. Дукха хIамаш довз царна, вIаши дагабувл, балха итогаш ю. Коллективера дукхагIбараш кагий пахи мехкарий ба. Шоай балха говзал цар лакхъю цIеча уголоке кIира кхозза хулача зооветеринарни дешар Iомадеча занятешка. Царна хьехаш ба совхоза керттера специалисташ. Кагирхоша шоаш кийч а еш арахец «Молнеш», «Къахьегама листокаш».

ДIахо отделене управляющенов. Абдулхаликова дийцар хьайбаш леладерашта юкъе беча кхетама балхах. Их болх лаьрххIа оттаяьча планах бу. Ферма пропагандисташи агитатораши ба отделене управляющи, ферма бригадир, коммунисташ а комсомольцаш а. Боккха кхетама болх бир цар Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара юбилей дезде кийчлуча, СССР кердача Конституце проект наха юкъе шерра ювца аьнна араяьккхача хана. Ферма хьайбаш леладераш дика кхетабеш дийцар Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара хетаяь КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета, РСФСР Лакхехьарча Совета цхьана яьча торжественни заседане КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела нов. Л. И. Брежнева яьча докладахи СССР Лакхехьарча Совета аргIан йоацача ворхIлагIча сессе кердача Конституце хьакъехьа цо даьча къамаьлахи.

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна яьржача яхьах доккха беркат даьлар. Совхоза коллективо шера планах 820 тонн йолаш, 850 тонн совгIа дулх дIаденнад Даьхенна. Дулха дIачуденна доахан дарста хиларах 505 эзар сом пайда хиннаб совхоза.

ЦIеча уголоке деррига дика гIулакхаш чакхдоахача даим дакъа лоацаш хул комсомолкаш Усхаджиева Гиха, Исраилова ЗураI, Эмильханова Раиса, Тасуева Маржан, кхыбараш. Укхаза болх беш я редколлеги. Цун чубоагIа кагирхой Чинхоев Хьамзат, Усманова Зина, Сауев Хаштан.

— Делкъийна, сайрийна болх чакхбаьиначул тIехьагIа хоза салоI оаха тхоай фермерча цIеча уголоке, — йоах комсомолкас Исраилова ЗураIа. — Укхаза деша керда газеташ, журналаш да, хьажа телевизор, ладувгIа радиоприемник, хоза ашараш дIаязъяь магнитофон я, пандар ба. Из доацаш, оаха укхаза Iомаю хьалхалаттарий балха опыт, хьайбай боахаме дола кердадараш. Тха боахаме дикагIчарех лоархIаш я скотница къахьегама ветеран Абдулкадырова Марха. Ший опытах кIезига дувцац цо тхона.

Бакъда Абдулкадырова Марха новкъосташта дIаIомаде дукха хIама долаш йолга. Укх тIеххьарча массехк шера социалистически яхье хьалха латташ хьайоагIа из. Къаьстта хьинаре къахьегаш чакхдоакх цо ер юбилейни шу. Ший групперча хIара бежана юкъера лаьрхIача деннен бийсанен цо тIаккхетийт 650—700 грамм дозал.

— Тха боахама массе фермашка цIе уголокаш я, — дувц совхоза керттерча зоотехника Добриев Макшарипа. — Духхьал укх Аргунерча ферме йолча цIеча уголоке 35 сагах латта коллектив гуллу. ЧIоагIа къе я укх чу

«Чечингсельстрой» яхача треста чуйоагIача № 557 йолча ПМК гIишлошъераша кердача проектах дагIац аларах хьалха цIе уголок чухиина доккха цIа дохададарах нийсденнад из кховчамбоацар. Цу хана денз ши шу даьннад. Цхьа шу далалехьа ферма болхлошта хьалдергда аьнна цIа хIанз а лард йолланза да. № 557 йолча ПМК гIишлошъярий гIулакхаш «Юрташка бахача наха культурни гIулакхаш делга дIахо тоадарах» КПСС Централни Комитетон СССР Министрий Советон тIайийцача соцамца тарлуш дац. Цудухьа хьайбаш леладерашта ма-хулла сихагIа новкъостал дара оарцагIа бала беза гIишлошъераш. Цу гIулакхо торо хулийтаргъя юрташка бахача наха культурни гIулакхаш делта тоаде а цунга хьежжа хьайбай продукташ дукхагIа яха а.

Б. ШАКРИЕВ.

БЕРКАТЕ ШУ

Вай Даьхен исторе къаьстта белгалъянна юкъегIоргйола событеш хинна итталгIча пятилетка ер шоллагIа шу хIанзалаца ца хиннача тайпара дикача хьокхамашца белгалдаккха карагIдаларо боаккхий бу тха района юрта боахама къахьегамхой.

Иштта, хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 29,6 центнер чу а нийца, паччахьалкхенга 20749 тонн ялат декхар цар, план 17800 тонн йолаш. Из толам боккхаш къаьстта доккха дакъа лаьцар района дуга кхедераша. Шера планал совгIа 875 тонн долаш 12375 тонн дуга декхар паччахьалкхенга.

Ялат кхедаран дохкарай района боахамашта юкъе яьржача яхье хьалхара моттиг «Терек» совхоза къахьегамхоша яьккхар. ХIара гектара тIара 35 центнер чу а дена, 12200 тонн ялат дIаделар цар, план 10800 йолаш.

Цу хьокхамашка кхача карагIдалийтар «Терек» совхоза дуга кхедеча звено звеньевой С.-С. Геримсултанов, «Кошкельдинский» совхоза комбайнераш Ш. Нанаеви Ш. Арсанукаеви, «Гудермесский» совхоза комбайнер Ш. Селимсултанов, «Терек» совхоза шофер Э. Абдулаев санна болча къахьегамхоша хьинаре баьча балхо.

Иштта, С.-С. Геримсултанова 350 гектарах хIаранена тIара 50,1 центнер дуга чудера. Цу тайпара хьалхашка латта декхараш дикка тIеэхкхоачашдир лакхе цIераш яьхачар а кхычар а. Царна, хIаьта цу тайпара дика хьокхамаш гойташ къахьийгача кхычарна ахчан премеш, мах бола совгIаташ, сийлен грамоташ елар.

Дика лоархIабир укх юбилейни шера хьалхашка лаьттача декхарех района шекара свеклаш леладераш а. ХIара гектара тIара 236 центнер чу а эцаш 28033 тонн шекара свеклаш дIаяхьийтар цар шекар доаккхача заводе шера план 23000 тонн йолаш.

Шекара свеклай къаьстта боккха хьувкъам чубера «Гудермесский», «Белореченский», «Дружба» совхозий къахьегамхоша. ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 281—296 центнер чуйийцар цар.

Шекара свеклаш кхееча звеношта юкъе яьржача яхье хьалхле 250 гектарах хIаранена тIара 348 центнер чуенача «Терек» совхозерча Э. Абулмуслимовас яьккхар, хIара гектара тIара цул 15 центнер кIезигагIа чуера яхье шоллагIча моттиге волча «Гудермесский» совхоза звеньевойс У. Мекиева.

ТIеххьарча итт шера баьцадараш кхедарен уж паччахьалкхенга дохкарен планаш кхоачашъе ца могаш хьабаьхкача района колхозийи совхозийи къахьегамхоша укх шера толамца кхоачашдир цу хьакъехьа хьалхашка лаьтта декхараш. Паччахьалкхенга лехкар, шера план 2100 йолаш, 2367 тонн деррига лакхарча сортах баьцадаараш.

Къаьстта хьинаре болх бир укх шера баьцадаараш дохкара план 130 процент кхоачашъяьча «Терек» совхоза, 109 процент кхоачашъяьча «Восточный» совхоза кхаш леладераша.

Тхьамка «Дружба» колхозе мара кхедац тха районе. ХIаьта цу боахама къахьегамхоша планал нийс тонн дукхагIа йолаш 109 тонн дIаелар из культура Даьхенна.

Декхарийла бисанзар района юрта боахама болхлой паччахьалкхенга хьалхашка соми комсаши йохкара хьакъехьа а. Иштта, сом, план 105 йолаш, 2455 тонн, комсаш, план 1500 йолаш, 2125 тонн еххар.

Къаьстта дега тоам беш да паччахьалкхенга укх шера дIа мел йохка юртбоахама продукци соахкарчул дикагIа хилар.

Иштта, лакха мах беш, гурахьа дув ка бола ялат деррига а цхьоалагIча классагIа лаьрхIа дIанийцар тхогара.

ХIанзалаца дуга духхьала шоллагIча классагIа долаш паччахьалкхенга дохкаш доккха зе дора шоашта «Гудермесский», «Терек» совхозаша. Укх шера деррига дуга цхьоалагIча классага дIаккхоачадир.

Уж хьокхамаш кхы а дегIадоаладе йиш йолаш дар шекара свекла йохкара план «Терек» совхозо, баьцадаараш дохкара план «Кошкельдинский», «Новогрозненский» совхозаша кхоачашъяьяларе. Полча торонех бизза пайда ца эцар бахьан долаш нийсдалийтар цу боахамий болхлоша уж кхоачамбоацараш.

Соахкарчул дуккха дикагIа хьокхамаш гойташ къахьег укх шера района колхозийи совхозийи хьайбаш леладераша а. Иштта, укх шера планагIа паччахьалкхенга йохка езаш хинна 4830 тонн шура 20 ноябрь тIаккхоачаш ехка а яьккха 1 декабрь тIаккхачалехьа кхы а дукха хIама ца эшаш 100 тонн еххар цар, хIаьта керда шу тIаккхачалехьа кхы а 350 тонн йохка дага а ба.

Районе долча боахамех цхьан «Кошкельдинский» совхоза мара карагIдаьннадац хIанзле шура йохкара план кхоачашъе. Дукха гIалаташ нийсдалийтар укх шера кулгалхоша фермай балха. Июль, август бетташка кхоачмболаш дика Iалашданзар хьайбаш мошача доакъараца, цул совгIа ший ханнахьа кхабацар, цIендацар, кхьдола доагIа Iунал дацар. Из бахьан долаш лаьгIелар йоаккха шура, цул совгIа цхьайтта бетта 70 Iасилг делар.

Уж кхоачамбоацараш нийсдалийтарах ферма бригадир балхара дIаваьккхар, зоотехника Я. Разихановаи ветеринарни лора А. Юсуповаи выговораш ялар ал совгIа бетта доагIа алапи миссел гIод техар.

Района а боахамий а кулгалхоша геттара раьза болаш хIама да паччахьалкхенга йохкача шурий хьоанал, дикал хIара бутт ме боала лакхлуш хилар. Иштта, нийс бетта еккача шурех цхьоалагIча класса 36 процент мара хиннаеце, октябре, ноябре еккачох 50 процент хилар.

Цу лоархIамеча хаттара къаьстта боккха теркам тIабохийт паччахьалкхенга йохкача шурех 55 процент цхьоалагIча сортах йолаш йохкача «Гудермесски» совхоза къахьегамхоша.

Района доярканшта юкъе яьржача яхье хьалха я хIара Iаттагара цхьайтта бетта 2943 килограмм шура яьккха «Терек» совхозера У. Межидова, 2623 килограмм яьккха «Гудермесский» совхозера М. Темирсултанова.

Боккха теркам тIабохийт районе дулх даккхаран из дохкарам. Шера план 240 тонн еккача кхоачашхул. Цхьабакъда, тха хьайбаш леладераша дош деннад шу чакхдалалехьа 280 тонн дулх дохка.

Паччахьалкхенна дулха дIалу доахан дика дорстадаь хилийтара а соахкарчул дикагIа йоакхо ю районе. Иштта, дулха дIалуча хьайбаех юкъерча боарамагIа дерета долаш соахка 53 процент хиннадале укх шера 80 процент да.

ТIадоагIача шера дулха дIалургдолча хьайбаех 25 процент лакхерча боарамагIа дерета хилийта декхар оттадаь района колхозийи совхозийи фермай болхлошта хьалхашка.

ХIанз чусоцадаь латт хьайбаш уж Iангара дахара мел дика кийчо яь хиннай хьахьокх фермашка йоаккхача продукце.

Иштта, соахкарчул дикка дукхагIа я хьайбашкара йоаккха продукци «Гудермесский», «Новогрозненский», «Восточный» совхозашка.

И. ЛЮТЕРОВ,
Юртбоахама продукташ ийярен дикален паччахьалкхен инспекце Гудермесски района инспектор.

ТОЛАМАШ ГIАДВУГАШ ДА

Дика чакхдоаккхаш латт итталгIча пятилетка шоллагIа шу «Гикаловское» яхача опытно-хьокхама боахама хьайбаш леладераша. Шера планах 50 тонн йолаш, 11 бетта паччахьалкхенна дIасиннай 65 тонн продукци. Шу чакхдалалехьа кхы а 6—7 тонн дулх Даьхенна дIадала лерхI цар.

Иштта толам баккха торо хиннай берригача хьайбаш леладераша хьинаре къахьегарах. Планах 415 грамм йолаш, цар низ кхаьчаб хIара деннен бийсанен 530 грамм дозал цхьан бежана тIаккхетийта. ХIаьта Iаьсий леладерашта юкъе яьржача яхье даим хьалха латташ хьайоагIа Н. Морозова. Укх Iан замалахьа цун вIаштIехьдоал деннен бийсанен хIара Iаьсана 680 грамм дозал тIаккхетийта, социалистически декхарех 600 грамми планах 530 грамми йолча. Цунца нийсбала гIерташ къахьегаш ба кхыбола Iаьсий леладераш а.

В. ПЕТРОВ.

КIалхаръяьккхай 851 тонн йол

Массаздар санна кIиранди дар. Шо-шоай балха гIулакхаш деш бар № 1 йолча шурий-товарни ферма хьайбаш леладераш.

Доахана кIалхьарцар де шодаца ча эца аьнна корпуса чура араьнача Медова Фирдовса цIаьхха бIарг кхийтар кIур а иккха цIи лоталуш латтача аьла аргIах. ЦIи яларах ферме оарц а даьккха, фермагара 700 метр гаьна йолча центральни складагахьа дIахьидар Фирдовс, пожарни еха дагахьа. Цу хана заведующи Часыгов Iадал-Мажит складе вар. Шахьа яхача Фирдовса дIадийцар шийна дайнар. Часыгов сихха телефонаца пожарни а йийха, ше ведда ферме хьавера.

Аьла аргIа юхе дукха хьайбаш леладераш гулбеннабар. Часыгова дагадехар цIи дIаяржалехьа йол дIа-хьа йоаржае, аьнна. ХIаьта цигара из дIаяьржача кхы а пхи аргIа ма дий юххе латташ. Сенца дIахьа кхоссаргъяр йол? Бригаде вацар бульдозерист а е стогометчик а. Стогометчик Б. Чумаченко а бульдозерист И. Попов а сихха хьа а болабаь йол дIа-хьа йоаржайир. Дукха хьеца луш хьакхаьчар пожарникий машина а. Цар новкъосталца йиш хилар ца йоагийташ 851 тонн йол кIалхаръяьккха.

Йол кIалхара йоаккхача дакъа лоацаш хилар 30 саг. Царна юкъе а къаьстта белгалъяьннача Медова Фирдовса Сийлен грамота а мах бола совгIат а делар Сунженски района Кирова цIерагIча колхоза правлене, хIаьта вокхарна — баркалаш кхайкадир.

А. УРОЖАЕВ.

Iилмаи техникаи доазонаш

БУРИЛГА ХЬИСАПЕ ДИ ТОХАР— ХIАНЗ КЪАЙЛЕ ЯЦ

Iалам чухь дукха яц, бакъдар аьлча, хьагуча ца йоахалуш селлара гаьна яьна къайленаш. Бурилга хьисапе ди тохарах Iилмахой шоай а наггахьа мара бIарг кхетац, цхьабакъда из бIаргадайнараш Iалаьмате дукха а хIаьта «бурилга хьисапе ди тохарах» дувцараш сов цхьатара а хиларах дуккха ха хьалхагIа денз цхьанне а шеко хиннаяц из тохаш хиларах.

Мишта хьахиннад бурилга хьисапе ди тохар? Цунах зеденна дуккха хIамаш белгалдаьд теоретикаша, цхьабакъда цхьанна а цар гипотезана хIанзлалца хьа мегадац цу хIаман еррига башхалонаш хьаювца.

Тахан дукхагIа болча тохкамхой уйла бурилга хьисапе тохар — из гулъенна плазма хилара тIасецай. Цхьабакъда, циггача цу сахьате хьалхашка отт укх тIеххьарча ханналца жоп дала Iилмахой вIаштIехьа ца даьнна дуккха хаттараш. Плазма яхар — уж-м вIашагIъийна бакъахьарен харцахьарен заряженни частицаш ма йий. ХIаьта моллагIаш хинна а арахьара полеш ца хилча, алхха электростатически низаша беча балха электрически зарядий цхьаккха система тешшаме цхьан боарамагIа лоатталургйоацилга физикашта хов дукха ха я.

Кхыча дешашца аьлча, нагахьа санна наька хьисапе тIоа согача харша чу плазменни гурмат хьахуле, — хIаьта из, сихха сурт даккхара новкъосталца даьхача земаша хьахьокхачох, массаза хила тарлуш а да, — тIаккха частицаш вIашка гIерташ хилара бахьанагIа из сихха оатаяла езаш я. ХIаьта ма-даьра аьлча, керда хьахинна дезал гуш йоацача сфера мукъагIа бахе хул. Сенга юхакъовлалургъя электронаши ионаши? Цу хаттара тоъал бIубенна жоп дала вIаштIехьдаьлар: радиоталгIешка. Эксперименташ а еш гучадаьннад, тIоа согача хана массе тайпарча, цу даькъе геттара лакхача а, частотай электромагнитни хувцамаш хьахулаш хилар. Белггаларча частота электромагнитни талгIи, таька хьисапе согача тIоан лакханионизированни харша дIэаххала дIа а яржаш, электроча бе-беча боараме гулъеннача участкех чакхйоал. Тамашийна хIамаш гучадувла участок нийсъяла а тарлу: «боанга» чу экх талгIи.

Московски паччахьалкхен университета механика Iилматохкама института воккхагIволча Iилман болхлочо Хазен Александра чIоагIа лоархIаме гипотеза хьалхаяьккхай. Цунна хетачох, гурмата чухьара переменни поле чIоагIа «хIилла» йолаш хул: цхьа дакъа электронаш сферана юккъе чулоахк цо (хIаьта цу харцахьарча зарядо дIа-юха гIаттийтац бакъахьара ионаш), вожаш «аракховс». ТIаккха цу ханна шоай бокъонаш хьалувц механика законаша. Электроний шинна а «коллектива» полегара хьайцача импульса чотах реактивни низа эффект хьаю: юккъе чуяхараш чухьара оагIош дIа-юха соттаде гIерташ хул, хIаьта аралийлхараш, кхыча бесса, бурилга доазув вIашкатоIаде гIерт. Цун юкъмоттигера белггаларча гаьналга даьннача хана низаш шоайла цхьатара нийслу, тIаккха чура че тув.

Ишта кораяьй сийрда ювлача сфера чIоагIала механизм.

Сийрдаювлача... ТIаккха из-м ма дий тIоа сагаро энерги араухийт яхилга. Нагахьа санна «лампилго» сердал телаш хилча, из духъювла хьаст а хила беза-кх цхьанахьа. Цу тIа а даьча лоархIамаша хьахьекхад, сердалон сфера ца йойташ халланза хьатIаухача низа 100 тарггача ватто кIалхара йоахаш хилар, хIана аьлча бурулго изал энерги йоаю сердал йоахаш. Мичад из? Из «бIар», бакъдар аьлча, эгтара чIоагIагIа хиннад теоретикашта.

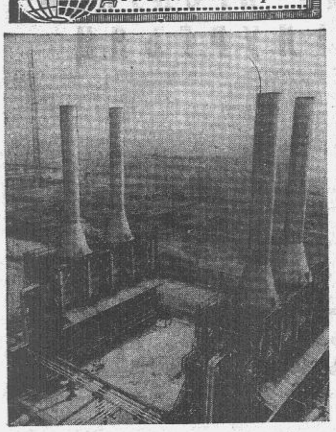
Поачан йолча деношка массе оагIорахьарен дуккхен тохкамаш даьчул тIехьагIа лоархIамеча хIамашта духтIаньаьнав Хазен Александр. Вай атмосфера керттерча даькъе азотахи кислородахи латт. Ди къувкъача хана морхаштен лаьттанен юкъе хьахулача потенциалий бе-беча низа IоаткъамагIа лехьа-сехьа ювлаш йола электронаш юкъ-юкъе цу газий атомех етталу. ТIаккха циггача (атомни боарам тIатамашийна да Iалам!) хул массаза а вай зувш долча дуленчу вIалла а хила йиш йоацаш йола событеш. Нагахьа санна кхотабенна болхача гIашлошта юккъе гIолла «чакхлелха» вай делча, сихагIа ме долх довнаш дукхагIа дуврг да вай нахаца. Цкъа-дале, электронаш кислородахи азотахи тувсаялар бе-бе хул. Цхьабакъда керттера «хIилла» сенах латташ хиннай аьлча, из латташ хиннай, азота атомашца (дукхагIа ярашца) вIашагIъеттаялар электронаш сихагIа... ме лел электронашта кIезигагIа холуш хиларах! Из бахьан долаш, унзареча сухалга а йоалаш, хьайнача электроний форда къаьст-къаьста моттигаш цIаьхха гув тIара йоагIаш санна чуаха йолалу. Циггача хьахул теркалъе мегаргйола эффект: морхан лаьттанен юкъерча пространстве харцахьа заряженни йолча частицай мугIарашка дIаотт. ХIаьта уж мугIараш боараме хургъя аьнна хийттача дрейфаца нийсдича Iалаьмате сиха ух — секунде 1000 километр гаргга. ХIанз электроний кинетически энерги геттара кхоачам болаш я, аьнна хет Хазена, плазменни бурилга юккъе чу а ухаш, хьатIаухача электронни талгIешта ший электростатически полеца низ телара а (цу тайпара механизм физикашта йовзаш я) тIоа сегача хана сердал ювлийташ эшалу низ юхаметтаоттабара а.

Цхьа хIама дус цу тIа IотIатоха: тIоа согача хана бурилга хьисапе ди тохара цу белгалоно дика хьахьокх хаьдда цхьа боарам боацаш йола цун еррига башхалонаш. Тунгилгашкеи форточкашкеи чу хIана гIерт из? ГIерт, лаьттанна кIалхарчу хи боарам гIирсашта кIалхара лакхагIа а, хIаьта долче, электрически поле чакхъювлаш, дукхагIа гуллуш а хуландаь — цигахьа «чукарч» электричество йоалла бурилг а. Цкъаза эккхаш хIана хул из? Энерги сов дукха тIайоалаю цунна, тIаккха, йIоах а лийя, сосуд экх. Цхьаькха хила а тарлу: гурмат, сов чIоагIа кхохкаеннача поле даькъа тIа а нийслийя, татаца йоасталу, бурилга хьисапе сегача тIоанах таька хьисапе сега тIоа а хулаш. Плазменни гурмата моделага диллача, духтIаваккха атта да сердал тела тамаш цкъаза лакхе гIолла сатийнча лелаши цкъаза духахи денахи кхеташ йоацача траекторе тIа гIолла лелаши хIана хул яхача хаттара: укхаза тIоа сагар (ди тохар) михаи йоачан йолча деношка хувцалуча электрически полештен ловча тайпара хул.

Iалама эгтара къайлагIарча цхьан белгалонех йола, Хазена вIаштIехьъяьккха теори йисай духхьашча башха духьаленаш ца нийслуш. Цхьабакъда бухсоццаш из нийса хиларах бола соцам, массаза а санна, экспериментo мара бергбац. ЛоархIамех хьахиннараш тахка могаргдолаш йолча опыта условеш хIанз кийчъеш ва кердача гипотеза автор.

Олег БОРИСОВ. АПН.

Доазол дехьара

Вевгре эггара йоккхагIа йолча газ йоаллача Сегедски районе сиха хьалъеш латт газ чакхйоаха йоккхий мошпосташ. Укхаза хьалъеш латтача предприятешка хьежача дика гуш да советско-венгерски цхьана гIулакхаш леладар мел беркате хIама да.

Дукха ха йоацаш Сегеда юххерча «Альдье» яхача болх бе йолаялийтай шоллагIа завод. Из болх бе йолаяларца цу газ чакхйоаккхача комплекса производства боарам шозза лакхбеннаб.

СУРТА ТIА: газ чакхйоаха керда завод. МТИ—ТАСС сурт.

ПаргIатача дунен юхь

ДАЬКЪАЗА КЪОАНАЛ

ТIехдаьккха доацаш английски пенсионерех ала мегаргдолаш-да, уж, дукхагIа бараш, къе-мескей даим тIалаттача кхерамa кIал бахаши нах ба, аьнна. Англера бараш хинна а Iац. Дерригача капиталистически дунен тIа эггара заьлзагIеи даькъазагIеи бола обществa членаш ба уж.

Англе кийс миллион гаргга пенсионер ва. Царех миллиона хьатIадоагIар вахара хиланза ца доалачул кIезигагIа да. Муниципалитетий доалахь а долаш къоаношта лаьрхIа 2576 цIа да мехка. Шоай пенсех баха а бах, хIама а дуъ цига пенсионераша. Уж заведенеш дукхагIча даькъе викторински замалахьарча, чувахара кIезига мегаш йолча зданешка я.

Къабеннача наха тIалаттача дуккхача халонашта IотIакхет общественни транспортаца дIаюха водарг хала хилар. Цу гIулакхо шоашта бовзачей гаргарчей нахаца бувзам лоаттабара торонех боах боккхий нах. ХIаьта статистика тIа дувцачох, диълагIа дакъа пенсионераш — цхьаь пах ма бий.

Кхыметтел пенсена кхы а IотIакхеташ доходаш йоллашехьа а, хIамай маьхаш боарам боацаш лакха долча хIанзарча хьалашка дукха хIама ца эшаш сагIадехаргий хьал тIа ба ээараш пенсионераш. Чаь е кофе пела — пенсионерий керттера кхача — хIанз кхозза дукхагIа безбеннаб массехк бутт хьалхагIа хинначул. Иззаморг хулаш латт маькхах а. Маькх йоттарий забастовка хиннай дукха ха йоаццаш, цудухьа царна кIезиг-дукха алапи IотIа ца техача ца доалача кхьчад Iаьдалаш. Цхьабакъда даьша цу сахьате маькха мах IотIатехаб цу тайппара совнагIа доаккхар мугIарерча англичаний кач я дохийташ.

Тхоай тикашка цкъа санна дуккхаза а зеденнад сона чIоагIане чIоагIа бохам беш дола хIамаш. Воккхача саго тархе тIара цхьа хIама Iоэц, маьхах бIарг тох, тIаккха шийн бохча чу доаллар меллад хьежачул тIехьагIа, доккха са а даьккхе, ше иллача юха дIаюлл из хIама. ХIаьта дулх дохкача отделе битkъига ши лачиригл хьакхий дулхеи массехк унций фаршеи эц. Кхы кIезигагIа эцийла а дац. Цул тIехьагIа шийлача цIагIа юха чувоагIа, пийшк хьаллотае вахьап счетах дIадала хIама ца хиларах. «Къабеннараштa новкъостал де» яхача организаце доклада тIа хоам бу, ши миллион совгIа бола къабенна нах, нагахьа санна ишта хьал предприяте нийсделча, дош суде гIоргдолаш, селлара шийлача цIеношка бахаш хиларах. Кхыметтел хий а кходу, цунах а иштта счетчико хьатеха мах бала беззашехьа а. Цхьабакъда хIанз тIаэтта хьал дувца тIадутдалар Iа шоаш аьнна, финансай министрга Д. Хилега пенсионерашеи профсоюзни деятелашеи дехар даьча хана, царна жоп деннад, министра мукъа ха вIалла ца хиларах шуца къамаьл де йиш йоацаш ва аьнна.

Общественни гIулакхашта хьахецаш дола ахча правительства даим кIезигдеш хиларо къаьстта къиза хIама техай пенсионерашта. Цу гIулакха дукха дийцад къоаношта дийнахьара центраш хьаянза ярг ца хилара хьакъехьа, пенсе тIа бахачеи хьатIадоагIар вахара тоъал доацачеи нахага шоаш йоаккха ха обществах шоаш дIакъоастабаь ба аьнна хетаргдоацаш яккха йиш хилийтар духьа. ХIанз энтузиастий хьинарах хьяьй цу тайпара массехк центр. Цига дIа а баха делкъийга хIама даа, газет деша, керда доттагIий лаха йиш я пенсионерашка. Цхьабакъда цу центрий сеть дегIа йоалаяра пачхахьалкхено деш хIама дац.

Парламентага цкъа санна дуккхаза а дехар даьд пенсионераша, массовни демонстрацеш яьй. Цкъа санна дуккхаза а башха-дика резолюцеш тIаийяьй, новкъостал дергда яьхад нахага. цхьабакъда хIанзалца хьа хувцаденна кхы хIама хиннадац. Хувцалуш хилча, вогIача оагIорахьа мара.

Беатрикс ХАММЕРЛИНГ, английски журналистка. Лондон.

Теникий театра — 40 шу!

Республикански теникий театр хьадийла 40 шу дизад. 1937 шера Г. Матвеева «Волшебни калошка» яхача спектаклаца хьадийллар из. Кхоачашде дезаш дукха декхараш хьалхашка латтар театра. Бакъда тоъацар пьесаш, лоха яр актерий говзал, цу тIа балха хиланза даргдоацаш дола хьалаш а дацар. Цу шерашка театра керте латтар директор Шатов, режиссераш Шевелеви Зазулеи бар. Цу хана болх баьча артисташа Востриковас, Сушкос, Яковлевас, Романенкос, иштта кхычар театре дика лер йитар. Царех хIаранечо актерски коллектив кхотаеш а барт тоабеш а театра искусство йаьхегIа йора.

Болабелар тIом. Цу халача шерашка а театра искусство эшаш дац бераш. Театра артистех дукхагIбараш шоай лоIамагIа фронте ихар. IолаьгIъеннаяр труппа. 1942 шера призывной пункташка, госпиталашка, гарнизонашка выступленеш ярца шийн болх дIахо бихьар театро.

ХьатIаэттар Коталон Ди. Цхьа шу доаллаш театра елар бIаь саг чуховшаргволаш помещени.

1954 шера денз театр проспект Орджоникидзе уллача здане чу да. 1957 шера вIашагIъеллар укхаза нохчий группа, 1959 шера — гIалгIай яр.

Театр хьакхеллача дийнахьа денз 250 совгIа пьеса оттаьй укхаза. Уж да массадолча берашта дукха деза «Принцесса на горошине», «По щучьему велению», «Тамашийна гиппопотам», «Майра Кикила» яхараш а иштта кхыдола а фальгаш. Цу спектаклашка къаьгга гучаяьлар режиссерий Я. Ю. Делаева, А. А. Цыганкова, Л. М. Батукева, художникий Н. С. Листопадова, И. В. Комаровске, бутафора Е. Ф. Елексеенко, иштта кхычар талант.

Театра коллективо болх а баьб, болх а бу Андерсена, Шварца, Лившица, Ошица, моттигерча авторий Абдулхамидова, Чахкиева, Бадуева, Гагиева, Берсанова, иштта кхычар произведенешца.

Театре ба шоай болх кIоаргга бовзаш бола искусства говзанчаш Нохч - ГIалгIай АССР заслуженни артистка Е. И. Таль, В. Ганукаев, Р. Х. Мехтиева, Х. Костоева, С. Ч. Алиева. Дизза дакъа лоац театра балха юкъе, ветеранашкара опыт хьа а эцаш, къоначар а. Уж ба Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни артистка Н. Шарганова, Т. Медведева, Р. Хачукаев, Л. Катиева, иштта кхыбараш.

Цар цIераш дика йовз республика къоначa зрителашта. Дуккхаза а хиннаб уж республика районешка гастролешка, вIашагIбеттабеннаб школа дешархоштца.

Театро ший 40 шу дизар деэдара хетаьча торжественни сайрене вIашагIкхийттабар дукха нах. Уж бар театра боккъонца бола доттагIий.

Сайре хьайийллар театра директора Ф. Цолоевас. Цо лоацца дийцар театра историх, цун коллектива вахарах лаьца, де лерхIараш белгалдир. Дукха дIайха дешаш аьлар театра коллективага къамаьл даьча Нохч - ГIалгIай АССР культура министра заместителa Т. М. Ахматхановас, КПСС Ленински райкома инструктора С. А. Олейниковас, культура болхлой профсоюза председателa Н. П. Светайлос, М. Ю. Лермонтова цIерагIча театра артиста В. Белоглазова, П. Захарова цIерагIча изобразительни искусствай музея директора А. У. Усманова, республикански халкъий творчества ЦIен директора М. П. Хамдиева, республикански музыкальни училища директора заместителa М. Бронштейна. ВЛКСМ Ленински райкома шоллагIча секретара Т. Минаевас, Нохч-ГIалгIай пачхахьалкхен университета комитета комсомола секретара Л. Касаева.

Цул тIехьагIа гулбеннараштa гойтар Замятина пьесах оттаь «Левша» яха керда спектакль.

Я. РОЗИНА.

БОЛХ БАРА ПРОГРАММА

Юрташка бахача наьха духовни хьашташ кхоачашдара партеи пачхахьалкхенои еча йоакхон къаьгга дола цхьа тешал да КПСС Центральни Комитетеи СССР Министрий Советеи «Юрташка бахача наха культурни гIулакхаш делга дIахо тоадарах» бола соцам.

Са дувца безам ба цу соцам тIа белгалдаьккхача лоархIамерча шин дешах лаьца, хIана аьлча царех тийша да юрташкарча культура учреждене беррига болх тоабалар. Уж да — культура учреждений материально - технически базахи клубайи библиотекайи болхлоехи дола дешаш.

Соцам тIа белгалдоаккх, чакхъяьнчача пятилетка шерашка юрташка культура учреждене хьалъяра тIадерзадаь дукха гIулакхаш чакхдаьхалга. Цу хьакъехьа белгалдаккхал хIама даьд вай республике а. Иштта, укх тIеххьарча пхе шера керда культура цIенош хьалдаьд городашка Малгобеке, Назране, Наурски района «Комсомольски» яхача комсий совхозе. болх бе йолаеннай 700 эзар книжка дола 29 библиотека. ХIаьта хIанз хьалъеш латт кхы а 17 культура учреждени.

Цунца цхьана белгалдаккха доагIа долаш дола кхоачамбоацараш а. Республике нах бахача 39 моттиге клубаш яц, 20 юрта библиотекаш яц, хIаьта мохк аьгачул тIехьагIа дIакъовла йийзар 52 культура учреждени. Цул совгIа, дукха клубаши библиотекаши аренда ийцача цIеношка дIанийсъяь я.

Массехк шу хьалха республике райисполкомий чотагIа 28 клуби совхозийи колхозийи чотагIа 12 клуби хьалъе лаьрхIар. Цхьабакъда хIанз царех хьалъеш латташ 10 мара яц. Культура гIишлош хьалъяра планех лоархIалац Шалински, Ачхой - Мартановски, Ножай-Юртовски райисполкомаш. ХIаьта цхьайола клубаш плана юкъера шоай лоIамагIа подрядчикаша дIайоах. Иштта даьд Валерик, Хаттуни яхача юрташка хьалъеш латта клубаш плана юкъера дIаяьккхача «Севкавнефтегазстрой» объединене. Дарго яхача юрта клуб хьал ца е лаьрхIача «Чечингколхозстроя» ПМК-2 кулгалхоша.

ХIаьта «Птицепром», «Скотопром» трестий, «Консервплодоовош» производственни объединене, юрта боахама, мелиорацеи хин боахамеи министерствай кулгалхой, ма-дарра аьлча, цхьацадола бахьанаш а доахаш, юстарбаьннаб юрташка культура учреждениш хьалъяра гIулакха.

Цхьабакъда ховш ма дий, керда клуб, библиотека, хьаеллар ах гIулакх мара доацилга. Культура учреждениша шоашта хьалхашка латта доккхий декхараш кхоачашдергдац цига болх бераш профессиональни говзал лакха йола нах ца хуле. Цудухьа республика культура министерствос хоадам боллаш болх бу клубаши библиотекаши лаьрххIа дешар дийшача нахаца чIоагIъе гIерташ, цар шоай говзал хаддаиза лакхъяра торонаш Iалашъеш.

Цудухьа укх тIеххьарча пхе шера культура учреждениешка болх беча наха юкъе лаьрххIа юкъера дешар дийша нах 357 сагагара 510 сагага дIакхаьчав, хIаьта юкъара юкъера дешар дийшараш 396-ра 685-га кхаччалца тIакхийттав. ДукхагIча даькъе культура учреждениешта лаьрхIа болхлой кийчбераш Нохч - ГIалгIай музыкальни культурно - сердалони училишаш я. ХIара шера цига дийша воал 240 гаргга саг. БIарччача шера болх беш йолча культура министерсверча квалификаци лакхъяра курсашка хIара шера дешаш хул 300 гаргга клубнии библиотечнии болхло. ХIаьта 1973-ча шера денз мехка культура лакхерча дешара заведенешка конкурсагIа воацаш 129 саг деша вахийтав.

Цунца цхьана вайна гу культура учреждениешка кадраш каст-каста хувцалулга, цхьайолча клубашкеи библиотекашкеи къахьегараш квалификаци лоха йола нах болга. Цкъаза нийслу культура болхлой дешара боарам шоаш гIулакх деш болча юртахойчул тоъал эшашгIа болаш.

Культура учреждениешка болхлой каст-каста хувцалуш хилара керттерча бахьанех да цар вахара-бытови хьалаш тоадара хьакъехьа партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша, моттигерча Советий, предприятей, колхозийи совхозийи кулгалхоша лерттIа йоакхо еш ца хилар. Цу дерригне культура болхлой лоархIам лохбу, цар професси кагирхошта юкъе шерагIа яржара новкъарло ю.

ХIаьта ховш да, культура болхлой идеологически фронта эггара бехктокхамерча даькъа тIа латтилга, къахьегамхошта коммунистически кхетам балара балха партийни организацей хьинар долашагIа бола гIоннчий уж болга. Культура болхлочун професси хьехархочун е лора профессел кIезигагIа сий долаш яц. Цхьабакъда тахан а тIехь моттигаш нийслу цун балха бизза хам ца беш. Из кхетаде хала да таханарча вахаро культура болхлочунгара дIа мел дехараш теркалдича. Со ала воалар тахан наьха культураца дувзаденна дола хьашташ геттара дукха хиларах, цунга хьежжа, культура болхлочунгара дIадехачун боарам геттара лакхбенна хиларах да. Таханара культура болхлю лакха партийни сакхетам болаш, дика психолог а педагог а хила веза. Цхьабакъда болхлой каст-каста хувцалуш хилча цу тайппара кадраш кхее атта дац. Цудухьа цу балхаш тIа хьежабу нах цIенхаштта хьэхержа беза, вIаштIехьдаха деза царга дешийтарaи профессиональни говзал лакхъйитараи эшаш дола хьалаш. Бакъахьа дар училищаш, институташ чакх а яьха районашка болх бе хьабаьхкача къоначa культура болхлошца а, хьехархоштеи лораштеи санна, партийни, советски болхлой вIашагIбеттабелча. шоай балха кеттера белгалопаш царна дIайовзийтача, цар бытови хьашташ гаьна ца а доахаш кхоачашдича.

Культура болхлой лоархIам лакхбара чIоагIа гIо дергда партеи правительствай соцамо. Культура болхлой цар еча йоакхон тешал ду библиотекараштa, клубай заведующешта, киномеханикашта, кхыбараштa луш йолча аьттонех дувцача соцам тIарча мугIараша. Эггара хьалха цу аьттонех я мах тела ца беза квартираш. боагабе лу кIор, дахча, пенсе, бахачул тIехьагIа а уж квартираш царга шоашка юсаш хилар, культура къоначa специалисташта тоъал йоккха ахчан ссудаш хьежаяр.

Цу соцамо дIадехарашка хьежжа культура министерствана хьалхашка латт доккхий а бехктокхаме а дола декхараш. Уж дика кхоачашдарца партеи правительствай еча йоакхон жоп далара, юрташка бахача наха культурни гIулакхаш делга дIахо кхы а тоадара цхьаккха хIама кходергдац республика культура болхлоша.

А. МИТРОФАНОВ, республика культура министра заместитель.

Дагабувл къонабараш

Республика культурни вахаре лоархIаме моттиг дIалоацаш гIулакх хилар 15-чей 16-чей декабре Грозне А. П. Чехова цIерагIча библиотеке чакхйоаккхаш хиннача Нохч-ГIалгIайчен къоначa литераторий VII-ча республикански совещанех. Лоацца къамаьл а деш из хьайийллар Нохч-ГIалгIайчен халкъа поэтессас, республика йоазонхой Союза правлене председателa Р. Ахматовас. Цо къоначa литераторий теркам тIабахийтар йоазонхой шоай талант а дега йIовхал а халкъа, партена гIулакх дара дIаяла декхарийла хилара.

«КПСС ЦК XXV-ча съезда решенешкареи «Творчески кагирхошца беча балхах» болча КПСС ЦК соцамгареи хьадоагIаш дола къоначa литераторий декхарех» яха доклад йир «Орга» яхача альманаха редактора, къоначa литератораштца болх бара республикански Совета председателa Ш. Арсанукаева. Докладчико белгалдаьккхар, парте Центральни Комитета соцамо дIа ма-дехха, Нохч - ГIалгIай йоазонхой Союза правлене творчески балхаца чам болаш болча кагирхошта литература юкъебахкара гIо дар шийн керттерча декхарех цаI лоархIилга. ЛаьрхxIа цу гIулакха йоазонхой Союзе вIашагIъеллай къоначa литератораштца болх бара Совет. Республика толашагIбола йоазонхой, поэташ юкъеболча цу Совето хоадам боллаш гIулакхаш чакхдоах районашка, дешара заведенешка йолаш йолча литературни объединенешта гIо - новкъостал дара, цо хьалхxе а оттаяьча планагIа чакхйоах къоначa йоазонхой произведенеш яшхара хетаяь семинараш. Иштта йийцачул тIехьагIа могаяьча произведенешта кепаетта альманахий, республикански газетий оагIонаш тIа, книжни издательствос арадоахача коллективни сборникашка. Цу дерригне а, аьлар докладчико, торо елар укх тIеххьарча массехк шера дуккхача къоначa йоазонхой цIераш наха дIайовзийта, литературе вугача наькъа тIа дуккхачарга хьалхара гIа баккхийта.

Доклада тIа йоккха моттиг дIалаьцар къаьст-къаьста болча къоначa поэтий творчество яшхаро. Ш. Арсанукаева белгалдаьккхар царна карагIдаьннараш, цунца цхьана цо хьахьеккар цар произведенешка нийслу кхоачамбоацараш а.

Совещане иштта къамаьл дир кепайоазоне авторий боkъонаш лораяра йолча Ерригсоюзни агентства викало В. Дубоносова. Нохч - ГIалгIай пачхахьалкхен книжни издательствос къоначa литератораштца беча балхах дийцар цу издательства керттерча редактора В. Дыхлева. ЧIоагIа теркам тIабахийта ладийгIар совещане доакъашхоша Нохч - ГIалгIайчен халкъа йоазонхочо А. Бокова, нохчий къаьнагIбарех волча йоазонхочо а драматурга а М. Мусаева, кхычар даьча къамаьлашка. С. ПАРЧИЕВ.

Тренери цун командеи

Итт шу ха я Карабулакски № 1 йолча юкъерча школа физически воспитане хьехархочо Бердзеннишвили Гураме мехкарий баскетбольни командаца занятеш чакхйоаха.

Сунженски районе чакх мел ювлача яхьашка хIара шера мехкарий баскетбольни команда хьалхара моттигаш йоахаш хилар традици а хинна дIаэттад.

Команда иштта тIехдика толамаш дахара къайленаш малагIа я-теш? Гураме ше цу хаттара жоп далара кIалхарвуле а ерригача команда цхьаи багара доагIаш санна йоах — тренера бу болх!

Ше Iомабечарга толамаш дахийта тренер ловш вале шийх а ше а кхове йиш йолаш вац из. Кхы цаI да—ноахала эстафета. Командера «ветеран» дIавахача цун когаметта къонавар дIаотт. Дукха ха ялалехьа дIашаьрлу цун говзал. ДукхагIча даькъе команде хьайибераш 7—8 классай дешархой ба.

Тайп-тайпарча яхьашка керттерча составана майрра къонабараш юхьеухийт Гураме. Шоай боккхагIболча новкъосташкара ловза Iомалу уж, шоаех бIубал. Цудухьа берригаш боккхача безамца ух секце занятешка. Яхьашка а занятешка а шоайла барттайна. Iимерза, тренеро шоашка яхар деш ба спортсменаш. Спорта занятеша дешархошта новкъостал ду школе а дика деша.

КарагIдаьнначох кхоачам бе Iемавац тренер. Школа кхоачарча денах уйла ю цо. 4—5 классий дешархоех команда лаьрхIа баскетболисташ кийчбу цо хьалхе. Цудухьа школа чакхъяьккхараш дIабахача а ловза саг воацаш хилац команда. КарагIа хана команда дикагIбола баскетболисткаш ловзахIаш ба Корнеева Людмилаи Микертумова Иринаи. Царел тIехьабусаш бац Елчева Светлана, Шевцова Валентина, Неткачева Людмила, Пенькова Татьяна.

Укх тIехьарча итт шера чакхъювлача республиканска яхьашка района сий лоралу школа баскетболисткаш. ХIаьта массаза а призой моттигаш а йоах цар.

Дукха совгIаташ вIашагIкхийттад команде. Царна юкъе я юхалургйоацаш районий яхьашка яьккха кхоъ республикански яхьашкара шиъ кубокаш. ХIаьта юхалургйоацаш кубок якхара вIаштта кхаь шера яхьашка хьалхара моттигаш яха еза команда.

Г. ГАПОТЧЕНКО.

СУРТА ТIА: Сунженски района Карабулакски № 1 йолча юкъерча школа баскетбольни команда шийн тренерца.
Автора сурт.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

20 декабрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Iуйрийнара гимнастика. 9.30—«Массанена тIехьа цаI, цхьаннена тIехьа массаца». Ленинградера передача. 10.15 — Приключенчески фильма экран. «Мертвый сезон» яха художественни фильм. 1-гIа сери. 11.20 — «СССР халкъий илеш а халхараш а». 14.00 — «Хьа къахьегам—хьа сийле». Кинопрограмма. 15.00 — «Художникий - монументалистий творчество». 3-гIа передача. 15.30 — «Историе оагIонаш». «Александр Невский». 17.00 — «Советски Украина. Къоаьма а коталоний а шераш». Телевизионни дукха серийни документальни фильм. 18.15 — «Самукъане ноташ». Интервидени. 18.30 — «Iилма — тахан». 19.00 — «Известия» газета приз иккха хоккеях йола дунен халкъашта юкъера турнир. СССР сборни — Финлянде сборни. Ленина цIерагIча йолча Центральни стадиона спорта Дворецера передача. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Искусства мастерий концерт. Йистедаьча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — Берашта дола мультфильм. 18.15 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.35 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала). 18.50 — «Кагирхойн атеизмн». ВЛКСМ Ведениски райкома секретара Лулуева къамаьл. 19.00 — Пятилетке балха никъ. «Удобрени а алат а». 19.30— Документальни фильм. 19.40 — «02 ладувгIаш я». Тележурнал. 20.00 — Киножурнал. 20.10 — Литературни вIашагIбеттабалар. «Кагирхой оазаш» (гIалгIай меттала). 20.25 — «Самед Вургуна». Телевизионни фильм.

21 декабрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Iуйрийнара гимнастика. 9.30 — «Самукъане старташ». 10.15 — Приключенчески фильма экран. «Мертвый сезон» яха художественни фильм. 2-гIа сери. 11.20 — [illegible]. 14.00 — «Мещерски [illegible]». Телевизионни документальни фильм. [illegible] 15.00 — [illegible]. 15.30 — [illegible]. Телевизионни очерк. 16.00 — «Известия» газета приз иккха хоккеях йола дунен халкъашта юкъера турнир. Чехословаке сборни — «Квебек Нордис» (Канада). [illegible] 18.15 — [illegible]. 20.00 — «Известия» газета приз иккха хоккеях йола дунен халкъашта юкъера турнир. СССР сборни — Швеце сборни. Хьалхара период. Ленина цIерагIча йолча Центральни стадиона спорта Дворецера передача. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Известия» газета приз иккха хоккеях йола юкъера турнир. СССР сборни — Швеце сборни. 2-гIа, 3-гIа периодаш. Интервидени. Йистедаьча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — Берашта дола мультфильм. 18.15 — «Нохч - ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.35 — СССР Конституце хьакъехьа беседаш. «Гражданий бокъонаш декхараш а» (гIалгIай меттала). 18.45 — «Iалам лораде» (нохчий меттала). 19.15 — «Керттера яр кал я». Телевизионни документальни фильм. 19.25 — Комплексни сапе кхетамца нах кхебар. КПСС Октябрьски райкома секретара Кузиловай къамаьл. 19.40 — Кинопанорама. 19.50 — Кердача шера оттаеш лоралуш хила.

РАДИО

20 декабрь

6.30 — «Юртара Iуйре». 6.50 — «Саг, автомобиль, никъ». 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Хоамаш. 8.45 — «Сага къоний хьакъехьа дола бакъдаь харцдар а». Беседа. 9.15 — Берашта шеллалах хулача лазарех лорадар. Лора беседа (нохчий меттала). 9.30 — «Къона вай замано» (гIалгIай меттала). 17.00 — Комплексни гIулакхашца дIахьо идеологически болх. КПСС Шалински райкома секретара Генаева къамаьл (нохчий меттала). 17.15 — Энергетика Денга. «Тха болх иштта ба». Малхбузен электрически сеташ передача (нохчий меттала). 17.30 — Социалистически яхьа хьалдоалараштa дола концерт (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоама (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 18.30 — [illegible]. 18.00 — Керда хоамаш (эрсий [illegible]). «Сайрийнара Грозный» (горсете гIолла).

21 декабрь

7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Хоамаш. 8.35 — «Эрсий халкъаца цхьана». Беседа. 9.15 — «Дезален школен атеистически кхетама болх дIабахьар». Республика просвещене министра заместителa Татиевай къамаьл (гIалгIай меттала). 9.30 — «Барттайна дезала юкъе». 18.00 — ХIирий халкъа турпален илеш. 18.30 — «Экономически мастерскешка». Радиопрограмм (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

Хоттам

Тахан республике гIоллен Грозненски моржаш а йолаш, йоалла [illegible] гIорань а йолаш, малхбоалехьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсан 7—12 градус шелал, дийнахь 0—2 градус шелал хилен тарлу.

Кхоана моржаш а йолаш, цхьайолча хана лоа а йолаш, тайп-тайпарча [illegible] секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана, дийнахьа —2 +3 градус йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ШОАНА, ДАЙ-НОАНОЙ

ДАЙ ДЕКХАР

СССР Кердача Конституце 66-ча статья тIа йоах: «СССР граждашна декхарийла ба шайн бераш кхедара йоаккхо е, обществена пайдене къахьега уж кийчбе, социалистически общества тешаме членаш хургболаш хьалкхебе». Нийса аьлча дешаш да уж. Коммунистически общество хьалъяра керттерча декхарех цаI да коммунистически дешар-кхетар лоаршо [illegible] хьалкхевар.

Из декхар кхоачашде тIахьийха я берий учреждене, школаш, пионерски комсомольски организацеш. Эггара доккхагIа дола дакъа кхоа цига дешийла-ноанашта. Из вIалла тамаш а яц. ХIара хьалхарчо [illegible] дешархочун [illegible] дIайовбу. Даьнен ноанен юкъера гIулакхаш, цар культура, гонахьарча нахаца Iимерт хилар, иштта кхыдола гIулакхаш чIоагIа тIехьа хьажа бераша.

ДукхагIболча даьша-ноанош [illegible] декхарах, берех боккьон бола нах хила [illegible].

Шалински района Курчалой юрта бахача дезалашта кхетам балара гIулакх доаттIача тайпара [illegible]. ДохтукаевгIар, ТамкаевгIар, иштта кхыбараш. Бакъда, [illegible] Вишиевгlар [illegible].

[illegible]

ХIанз школе 10-ча классе деша вагIаш вола Сайд-Эми а [illegible].

Цар дас Курчалоевски централизованни бухгалтере керттера бухгалтер волаш болх бу. [illegible]

Дас-нанас деш дар иштта хила доагIаш санна хетт бера [illegible]

Вайна массанена [illegible] А. С. Макаренко.

[illegible]

З. ХИЗРИЕВ, Курчалоевски № 2 йолча юкъерча школа хьехархо.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарех культурах отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахамах отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отдела партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ерей, шоаттей деношка

СФ05330. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 9473.